

Cesta ku
ŠŤASTIU
SPRIEVODCA K LEPŠIEMU ŽIVOTU
ZALOŽENÝ NA ZDRAVOM ROZUME

ISBN 978-1-59970-163-9

© 2007 L. Ron Hubbard Library.

Výtvarná časť: © 2007 L. Ron Hubbard Library. Všetky práva vyhradené.
Akékoľvek neautorizované kopírovanie, preklad, duplikácia, import a distribúcia,
v celku alebo po častiach, akýmkoľvek spôsobom, vrátane elektronického kopírovania,
uchovávaní alebo prenosu, sú porušením príslušných zákonov.

CESTA KU ŠŤASTIU a obrázok na obálke „Cesta a Slnko“ sú ochranné
známky, ktorých vlastníkom je L. Ron Hubbard Library v USA a v iných krajinách
(kde sú registrácie ochranných známkov vydané alebo čakajú na vydanie)
a sú použité s jej dovoľením.

SLOVAK – THE WAY TO HAPPINESS

AKO POUŽÍVAŤ TÚTO KNIHU

*J*e prirodzené, že chcete pomôcť svojim známym a priateľom.

Vyberte z nich niekoho, koho konanie by mohlo mať vplyv na vaše vlastné prežitie, nech už je od vás akokoľvek vzdialený.

Napíšte jeho meno na hornú linajku na obale tejto knihy.

Na spodnú linajku napíšte svoje meno alebo tam otláčte pečiatku s vaším menom.

Darujte dotyčnému túto knižku.

Požiadajte ho, aby si ju prečítal.⁰

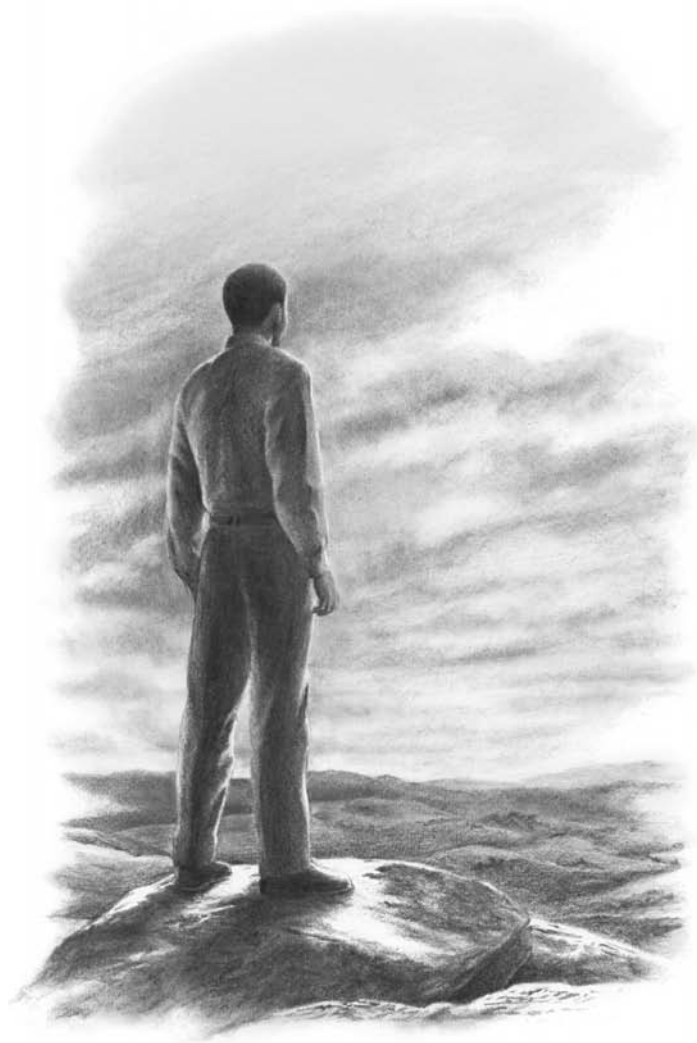
Zistíte, že aj jeho ohrozuje eventuálne nekorektné správanie ostatných.

Dajte mu zopár ďalších kópií tejto knihy, ale nepíšte do nich svoje meno. Nechajte ho, aby do nich napísal on to svoje. Privedte ho k tomu, aby tieto exempláre daroval ľuďom, ktorí figurujú v jeho živote.

Keď to budete neprestajne robiť, výrazne zlepšíte váš vlastný potenciál prežitia ako aj potenciál tých, čo žijú okolo vás.

*Toto je cesta k oveľa bezpečnejšiemu
a šťastnejšiemu životu ako pre
vás, tak i pre ostatných.*

0. Slová majú často niekoľko rozličných významov. Definície v poznámkach pod čiarou v tejto knihe poskytujú len ten význam, v ktorom je dané slovo použité v texte. Ak pri čítaní narazíte na akékoľvek slová, ktoré nepoznáte, vyhľadajte a objasnite si ich v dobrom slovníku. Ak to neurobíte, môže dôjsť k nepochopeniam a nezhodám.

PREČO SOM TI DAL TÚTO KNIŽKU

Záleží
mi
na
tvojom
prežití¹.

1. **prežitie:** zotrvávanie nažive, pokračovanie v existencii, byť živý.

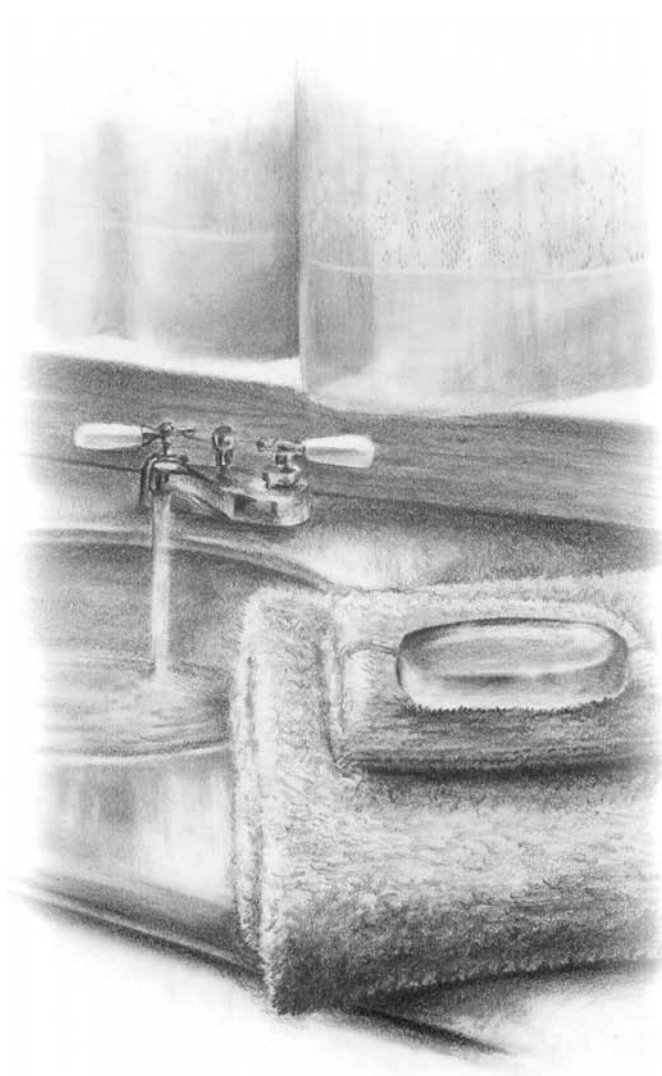

ŠŤASTIE²

Skutočná radosť a šťastie sú hodnotné.
Keď človek neprežíva, nemôže zažívať radosť ani šťastie.
Snažiť sa prežívať v chaotickej³, nečestnej a všeobecne nemorálnej⁴ spoločnosti je zložité.
Každý jednotlivec alebo skupina sa snažia vyťažiť zo života toľko radosť a oslobodiť sa od toľkej bolesti, koľko sa len dá.
Vaše vlastné prežitie môžu ohrozovať zlé skutky ľudí okolo vás.
Vaše vlastné šťastie sa môže vďaka nečestnosti a zlému správaniu ostatných zmeniť na nešťastie a zármutok.
Som si istý, že si vybavujete príklady, keď ste niečo takéto skutočne zažili. Takéto nesprávne veci obmedzujú prežitie a znižujú šťastie človeka.
Vy ste pre druhých ľudí dôležitý. Počúvajú vás. Môžete mať na nich vplyv.
Šťastie alebo nešťastie ľudí, ktorých by ste vedeli vymenovať, je pre vás dôležité.
Touto knižkou im môžete bez príliš veľkej námahy pomôcť prežívať a viesť šťastnejší život.
Zatiaľ čo nikto nemôže druhým zaručiť šťastie, ich šance na prežitie a šťastie sa dajú zvýšiť. A s ich šancami rastú aj tie vaše.

Je vo vašej moci ukazovať cestu k menej nebezpečnému a šťastnejšiemu životu.

2. **šťastie**: stav duševnej pohody, spokojnosti, radosť; radosť, veselá, nerušená existencia; reakcia na to, že človeku sa dejú pekné veci.
3. **chaotický**: ktorý má charakter alebo povahu úplného neporiadku alebo zmätku.
4. **nemorálny**: nie morálny; taký, ktorý sa neriadi dobrými spôsobmi správania; taký, čo nekoná správne; ktorému chýba predstava náležitého správania.

1. STARAJTE SA O SEBA.

1-1. Ak ste chorý, nechajte sa ošetriť.

Chorí ľudia sa často neizolujú a nevyhľadajú správne ošetrovanie, dokonca aj keď majú infekčnú chorobu. Nie je ťažké vidieť, že takéto konanie vás vystavuje riziku. Vyžadujte, aby každý, kto je chorý, dodržiaval správne preventívne opatrenia a dostal náležitú starostlivosť.

1-2. Udržujte svoje telo čisté.

Ľudia, ktorí sa pravidelne nekúpu alebo si neumývajú ruky, môžu prenášať baktérie. Vystavujú vás nebezpečenstvu. Máte plné právo trvať na tom, aby sa ľudia pravidelne kúpali a umývali si ruky. Pri práci alebo športe sa človek nevyhnutne zašpiní. Privádzajte ľudí k tomu, aby sa potom umyli.

1-3. Udržujte svoje zuby v dobrom stave.

Hovorí sa, že keď si niekto umýva zuby po každom jedle, nepokazia sa mu. Toto alebo žuvačka po každom jedle môže do veľkej miery zabrániť chorobám ústnej dutiny a zápachu z úst. Odporúčajte ostatným, aby udržiavali svoje zuby v dobrom stave.

1-4. Dobro sa stravujte.

Ľudia, ktorí sa náležite nestravujú, nepomáhajú ani vám, ani sebe. Majú málo energie. Niekedy sú mrzutí.

Ľahšie ochorejú. Dobre sa stravovať si nevyžaduje zvláštnu stravu. Vyžaduje si to len pravidelne jesť výživné jedlá.

1-5. Oddýchnite si.

Aj keď človek musí v živote veľakrát pracovať na úkor spánku, keď niekto nespí dostatočne dlho, môže sa stať pre druhých príťažou. Unavení ľudia nie sú ostražití. Môžu robiť chyby. Mávajú nehody. Práve keď ich potrebujete, nechajú všetku prácu na vás. Vystavujú ostatných nebezpečenstvu. Trvajte na tom, aby tí, čo dostatočne neoddychujú, tak urobili.

2. BUĎTE STRIEDMY.⁵

2-1. *Néberte škodlivé drogy.*

Ľudia, ktorí berú drogy, nie vždy vidia skutočný svet okolo seba. Nie sú naozaj *tu*. Na diaľnici, pri bežnom stretnutí alebo doma môžu byť pre vás veľmi nebezpeční. Ľudia, ktorí sú na drogách, mylne veria tomu, že „sa cítia lepšie“, „lepšie konajú“ alebo sú „skrátka šťastní“. Toto je len ďalší prelud. Skôr alebo neskôr ich drogy fyzicky zničia. Odrádzajte ľudí od toho, aby brali drogy. Ak ich berú, dodajte im odvalu, aby vyhľadali pomoc a dostali sa z toho.

2-2. *Népite priveľa alkoholu.*

Ľudia, ktorí pijú alkohol, nie sú ostražití. Alkohol znižuje ich schopnosť reagovať, aj keď im sa môže zdať, že sú vďaka nemu oveľa vnímavejší. Alkohol má určitú liečivú hodnotu. Tá sa však dá značne preceniť. Nedovoľte nikomu, kto pil alkohol, aby vás viedol autom alebo aby riadil lietadlo, v ktorom sedíte. Pitie alkoholu môže siahnuť na životy viacerými spôsobmi. Aj malý drink môže mať obrovské následky; nedovoľte, aby jeho prebytok viedol k nešťastiu alebo smrti. Odrádzajte⁶ ľudí od nadmerného pitia alkoholu.

Keď človek dodržiava vyššie uvedené body, stáva sa fyzicky schopnejším užívať si život.

5. **striedmy**: taký, ktorý neprepadá extrémom; nepreháňa veci; ovláda svoje chůtky.

6. **odradit'**: zabrániť alebo odvrátiť od úmyslu.

3. NEBUĎTE PROMISKUITNÝ⁷

Sex je prostriedok, prostredníctvom ktorého sa rasa prenáša do budúcnosti skrz deti a rodinu. Sex môže priniesť veľa pôžitku a šťastia: príroda to tak chcela, aby rasa pretrvávala. Ale nesprávne používanie alebo zneužívanie sexu so sebou prináša tvrdé postihy a tresty: zdá sa, že aj toto mala príroda v úmysle.

3-1. Buďte verný svojmu sexuálnemu partnerovi.

Nevera sexuálneho partnera môže tvrdo znížiť prežitie človeka. Dejiny a noviny sú zaplavené príkladmi násilnosti ľudských vášní podnietených neverou. „Vina“ je tým menším zlom. Žiarlivosť a pomsta sú väčšie monštrá: človek nikdy nevie, kedy sa prebudia. Je úplne v poriadku hovoriť o tom, že „treba byť civilizovaný“, „nedávať si zábrany“ a „byť chápavý“; ale žiadne reči nezacelia zruinované životy. Ani nôž zapichnutý v chrbte či rozomleté sklo v polievke nereže tak silno, ako „pocit viny“.

Navyše je to aj otázka zdravia. Keď od svojho sexuálneho partnera nevyžadujete vernosť, vy sami sa vystavujete riziku chorôb. Bolo kratučké obdobie, keď sa hovorilo, že pohlavné choroby sú pod kontrolou. To nie je prípad dneška, ak vôbec niekedy bol. Dnes zápasíme s nevyliciteľnými druhmi týchto chorôb.

7. promiskuitný: taký, ktorý má náhodné, príležitostné sexuálne vzťahy.

Problémy spojené s nekorektným sexuálnym správaním nie sú nové. Mocné budhistické náboženstvo vymizlo z Indie v 7. storočí a podľa ich vlastných historikov bola príčinou sexuálna promiskuita v kláštoroch. V našej modernejšej dobe môžeme hovoriť o krachu organizácie, keď sa sexuálna promiskuita stane rozšírenou vo firme, obchode alebo inde. Nezáleží na tom, ako civilizovane sa o nevere rozpráva, nevera rozbíja rodiny.

Chvíľková túžba sa môže stať smútkom celého života. Všetujte to ľuďom okolo vás a chráňte svoje vlastné zdravie a pôžitok.

*Sex je veľkým krokom na ceste ku šťastiu
a radosti. Nie je na ňom nič zlé, keď ide ruka
v ruke s vernosťou a slušnosťou.*

4. DÁVAJTE DEŤOM LÁSKU A POMÁHAJTE IM.

*D*nešné deti sa stanú civilizáciou zajtrajška. Priviesť dnes na svet dieťa je tak trochu ako posadiť niekoho do tigrej kliecky. Deti nedokážu zvládať svoje okolie⁸ a nemajú žiadne ozajstné prostriedky. Potrebujú lásku a pomoc, aby to tu zvládli.

Narážame tu na chúlостivý problém. O tom, ako vychovávať či nevychovávať dieťa existuje skoro toľko teórií, koľko je na svete rodičov. A keď sa to robí zle, výsledkom môže byť množstvo zármutku a človek si tým dokonca môže skomplikovať neskoršie roky svojho vlastného života. Niektorí sa snažia vychovávať svoje deti tak, ako boli vychovávaní oni sami. Iní to skúšajú presne naopak, a veľa rodičov sa pridŕža myšlienky, že deti by sa mali nechať vyrastať samé. Žiadna z týchto metód nezaručuje úspech a posledná menovaná sa zakladá na materialistickej⁹ predstave, že vývoj dieťaťa je podobný evolučnému¹⁰ vývoju rasy: že „nervy“ dieťaťa nejakým čarovným nevysvetliteľným spôsobom „dozrievajú“ s pribúdajúcim vekom a výsledkom bude morálny¹¹, dospelý jedinec s dobrým správaním. A napriek tomu, že nesprávnosť tejto teórie sa dá preukázať veľmi ľahko

8. **okolie**: niečie prostredie; materiálne veci okolo človeka; oblasť, v ktorej človek žije; živé veci, predmety, priestory a sily, s ktorými človek žije, či už sú blízko alebo ďaleko od neho.

9. **materialistický**: názor, že existuje len fyzikálna hmota.

10. **evolučný**: súvisiaci s veľmi starou teóriou, ktorá tvrdí, že všetky rastliny a zvieratá sa vyvinuli z jednoduchších foriem a boli formované skôr prostredím než tým, že by boli navrhnuté alebo stvorené.

11. **morálny**: schopný rozlišovať správne správanie od nesprávneho; taký, ktorý sa rozhoduje a koná na základe porozumenia tejto veci.

– jednoduchým pozorovaním výdatnej kriminálnej populácie, ktorej nervy akosi nedozreli – je to lenivá metóda výchovy detí a teší sa určitej obľube. Nezaujíma ju budúcnosť vašej civilizácie, ani jeseň vášho života.

Dieťa je tak trochu ako list nepopísaného papiera. Keď naň napíšete nesprávne veci, budú na ňom nesprávne veci. Ale na rozdiel od listu papiera, dieťa môže začať písať samé: má sklon písať veci, ktoré už boli napísané. Problém komplikuje skutočnosť, že kým väčšina detí je schopná značnej slušnosti, zopár sa ich narodí choromyseľných a dnes sa niektoré rodia dokonca drogovovo závislé: ale takýchto prípadov je mimoriadne málo.

Snaha „kúpiť si“ dieťa záplavou hračiek a vecí, alebo mu natláčať lásku a ochraňovať ho, nevedie k ničomu dobrému: výsledok môže byť dosť príšerný.

Človek musí mať jasno v tom, čo sa snaží z dieťaťa vychovať: toto sa opiera o niekoľko vecí: a) čím sa *môže* dieťa stať vďaka vrozeným dispozíciám a potenciálu; b) čím sa chce skutočne stať dieťa; c) čím chce rodič, aby sa dieťa stalo; d) prostriedky, ktoré sú k dispozícii. Ale pamätajte, nech je záver z tohto akýkoľvek, dieťa *nebude* dobre prežívať, pokiaľ sa nakoniec nestane sebestačné a *vysoko* morálne. V opačnom prípade bude výsledkom dieťa, ktoré je príťažou pre všetkých vrátane seba.

Nech je už vaša náklonnosť k dieťaťu akákoľvek, pamätajte, že dieťa nemôže z dlhodobého hľadiska dobre prežívať, ak ho neprivediete na cestu k prežitiu. Nebude žiadnou náhodou, ak sa pustí po zlých chodníčkoch: naša súčasná spoločnosť je nastavená tak, aby mu privodila nezdar.

Nesmiernou pomocou je, keď dieťa porozumie zásadám¹² obsiahnutým v tejto knižke a bude súhlasiť s ich dodržiavaním.

To, čo dobre funguje, je jednoducho snažiť sa byť dieťaťu priateľom. Rozhodne platí, že dieťa potrebuje priateľa. Snažte sa vždy zistiť, čo je pre dieťa skutočný problém a pomôžte mu ho vyriešiť bez toho, aby ste potláčali jeho vlastné riešenie. Pozorujte ich – a toto platí dokonca i na bábätká. Počúvajte, čo vám deti hovoria o svojom živote. Nechajte *ich* pomáhať – inak ich prevalcuje pocit záväzku¹³, ktorý potom musia v sebe dusiť.

Dieťaťu nesmierne pomôže, keď vy sami porozumiete tejto ceste ku šťastiu, budete s ňou súhlasiť a keď dosiahnete, aby ju ono nasledovalo. Na prežitie vášho dieťaťa a vás samotných to môže mať ohromný vplyv.

Dieťaťu sa bez lásky vskutku nedarí dobre. Väčšina detí má v sebe prebytok lásky, ktorú dokáže opätovať.

*Cesta ku šťastiu
vedie cez lásku a pomoc
deťom od ich narodenia
až po prah dospelosti.*

12. **zásady**: pravidlá alebo vyhlásenia, ktoré odporúčajú alebo stanovujú princíp či princípy alebo smer činnosti ohľadom správania; pokyny myslené ako pravidlo alebo pravidlá správania.
13. **záväzok**: stav alebo skutočnosť, že človek niekomu niečo dlhuje ako protislužbu za veci, láskavosti alebo služby, ktoré dostal.

5. CTITE¹⁴ SI SVOJICH RODIČOV A POMÁHAJTE IM.

Z pohľadu dieťaťa je niekedy ťažké pochopiť rodičov. Existujú generačné rozdiely. Ale po pravde, toto nie je prekážka. Keď je človek slabý, je pre neho pokušením uchýliť sa k úskokom a klamstvám: a toto je to, čo postaví onen povestný múr.

Deti *dokážu* urovnať nezhody s rodičmi. Skôr ako sa spustí krik, človek sa môže aspoň pokúsiť pohovárať sa o veciach v pokoji. Ak je dieťa úprimné a čestné, nemôže sa stať nič iné než to, že na vašu výzvu bude reagovať. Často sa dá dosiahnuť kompromis¹⁵, kde si obe strany porozumejú a vedia sa zhodnúť. Vychádzať s druhými nie je vždy ľahké, ale človek by sa o to mal snažiť.

Fakt, že konanie rodičov je takmer vždy založené na veľmi silnej túžbe robiť to, čo považujú pre svoje dieťa za najlepšie, sa nedá prehliadnuť.

Deti sú zaviazané svojim rodičom za to, že ich vychovali – ak tak urobili. Aj napriek tomu, že niektorí rodičia sú tak krajne nezávislí, že vrátenie tohto záväzku neakceptujú, pravdou ostáva, že čas, kedy je na rade mladá generácia, aby sa o svojich rodičov postarala, neraz nastane.

14. *ctiť*: preukazovať rešpekt; zaobchádzať s vážnosťou a zdvorilosťou.

15. *kompromis*: urovanie rozdielností tak, že každá zo strán sa vzdá nejakého bodu, zatiaľ čo zachová ostatné, čím sa dosiahne vzájomná dohoda.

Napriek všetkému, človek musí mať na pamäti, že sú to jediní rodičia, ktorých má. A ako takých by si ich mal ctiť a pomáhať im, nech sa deje, čo sa deje.

*Cesta ku šťastiu zahŕňa udržiavanie
dobrých vzťahov so svojimi rodičmi
alebo s tými, ktorí vás vychovali.*

6. DÁVAJTE DOBRÝ PŘÍKLAD.¹⁶

Človek ovplyvňuje¹⁷ mnoho ľudí. A jeho vplyv¹⁸ môže byť dobrý alebo zlý.

Ak človek vedie svoj život v súlade s týmito odporúčaniami, dáva dobrý príklad.

Ľudia v jeho okolí nebudú môcť inak, než ním byť ovplyvnení a to bez ohľadu na to, čo hovoria.

Každý, kto sa vám snaží vziať chuť a odvahu, sa to snaží robiť preto, že vám chce v skutočnosti uškodiť alebo sleduje svoje vlastné ciele. V hĺbke duše vás však bude rešpektovať.

Vaše vlastné šance na prežitie sa budú dlhodobo zlepšovať, pretože druhí ľudia, na ktorých máte vplyv, sa stanú menšou hrozbou. A prináša to aj iné výhody.

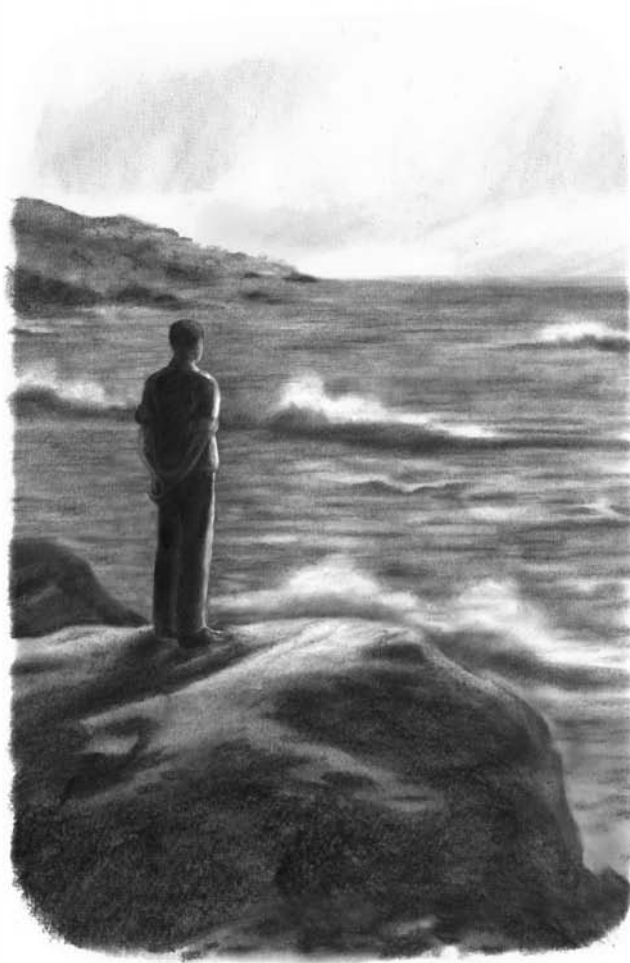
Nepodceňujte účinok, ktorý môžete na druhých mať už len tým, že sa o týchto veciach zmienite a tým, že budete vlastnou zásluhou dávať dobrý príklad.

*Cesta ku šťastiu si vyžaduje, aby človek
dával druhým dobrý príklad.*

16. **príklad**: niekto alebo niečo, čo je hodné imitácie alebo napodobnenia; vzor, model.

17. **ovplyvňovať**: mať na niečo účinok.

18. **vplyv**: výsledný efekt.

7. SNAŽTE SA ŽIŤ V PRAVDE.¹⁹

Nepravdivé informácie môžu spôsobiť, že človek robí hlúpe chyby. Môžu mu dokonca zabrániť v prijímaní pravdivých informácií.

Človek dokáže riešiť problémy spojené so životom len vtedy, keď má k dispozícii pravdivé informácie.

Ak ho ľudia, ktorými je obklopený klamú, výsledkom je, že robí chyby a jeho potenciál prežitia sa znižuje.

Nepravdivé informácie môžu prameniť z rôznych zdrojov: škola, spoločnosť, zamestnanie.

Je mnoho ľudí, ktorí chcú, aby ste niečomu verili len preto, aby vyhovelí svojim vlastným cieľom.

Pravdivé je to, čo je pravdivé pre vás.

Nik nemá právo vnucovať vám informácie a prikazovať vám, aby ste im verili. Ak pre vás nie sú tieto informácie pravdivé, tak pravdivé nie sú.

Majte na veci svoj vlastný pohľad, vezmite si to, čo je pre vás pravdivé a zvyšok zahodte. Niet nešťastnejšieho človeka, než toho, kto sa snaží žiť v zmätku klamstiev.

7-1. *Ne hovorte škodlivé klamstvá.*²⁰

Škodlivé klamstvá sú produktom strachu, zlomyseľnosti a závidosti. Ľudí môžu do viesť k zúfalým činom. Môžu zruinovať životy. Vytvárajú akúsi pascu, do ktorej môže

19. **pravda:** to, čo sa zhoduje s faktami a pozorovaniami; logické odpovede, ktoré sú výsledkom prezretia si všetkých skutočností a dát; záver, ktorý je založený na dôkazoch a ktorý nie je ovplyvnený túžbou, autoritou alebo predsudkom; nezvratný (nedá sa mu vyhnúť) fakt bez ohľadu na to, ako sa k nemu prišlo.

20. **klamstvá:** falošné vyhlásenia alebo útržky informácií úmyselne predkladané ako pravdivé; nepravdivosť; čokoľvek, čoho zámerom je podvieť alebo vytvoriť mylný dojem.

spadnúť ako klamár, tak i jeho terč. Môžu mať za následok chaos v medziľudských vzťahoch a v spoločnosti. K mnohým vojnám došlo kvôli škodlivým klamstvám.

Človek by sa mal naučiť odhaliť ich a odmietnuť.

7-2. Nepodávajte krivé svedectvá.

Prísaha či svedectvo na nepravdivé „skutočnosti“ so sebou prinášajú značné postihy. Nazýva sa to „krivá prísa“ a je tvrdo trestaná.

*Cesta ku šťastiu
vedie popri ceste k pravde.*

8. NEVRAŽDITE.²¹

Väčšina národov od najranejších dôb až dodnes vraždu zakazovala a tvrdo ju trestala. Kdesi v čase sa tento prístup rozšíril na: „Nezabiješ“, avšak neskorší preklad toho istého diela zistil, že vlastne ide o: „Nezavraždíš“.

Medzi pojmami „zabíjať“ a „vraždiť“ je výrazný rozdiel. Zákaz akéhokoľvek zabitia by vylučoval sebaobranu; bolo by protiprávne zabiť jedovatého hada, ktorý sa chystá uštipnúť dieťa, a národy by prešli na vegetariánsku stravu. Som si istý, že si viete nájsť veľa príkladov na problémy, ktoré by s prípadným zákazom všetkého zabíjania boli spojené.

„Vražda“ je niečo celkom iné. Podľa definície to znamená „nezákonné zabitie jedného človeka (alebo viacerých ľudí) iným človekom, predovšetkým ak ide o úmyselné zabitie“. Nie je ťažké vidieť, že v dnešnom svete násilných zbraní sa vražda stáva až príliš jednoduchou záležitosťou. Človek nemôže existovať v spoločnosti, v ktorej je on sám, jeho rodina, či priatelia vystavení na milosť a nemilosť tých, čo bezstarostne berú životy.

Ochrana spoločnosti pred vraždou a jej trestanie má právom najvyššiu prioritu.

Hlúpi, zlí a choromyseľní ľudia sa snažia svoje skutočné či vymyslené problémy riešiť vraždou. A je známe, že to robia úplne bezdôvodne.

21. **vraždiť**: nezákonne zabiť jedného človeka (alebo viacerých ľudí), predovšetkým ak ide o úmyselné zabitie (so zámerom zabiť, ktorý je prítomný pred samotným skutkom).

Postavte sa za akýkoľvek preukázateľne účinný program, ktorý zvláda túto hrozbu ľudstva a podporujte ho. Môže od toho závisieť vaše vlastné prežitie.

*Cesta ku šťastiu nezahŕňa vraždenie a ani
to, aby boli zavraždení vaši priatelia,
vaša rodina alebo vy sami.*

9. NEROBTE NIČ NEZÁKONNÉ.

„Nezákonné konanie“ sú také skutky, ktoré oficiálne predpisy alebo zákony zakazujú. Tieto zákony vytvárajú hlavy štátov, zákonodarné orgány a sudcovia. Zvyčajne sú spísané v zákonníkoch. V dobre usporiadanej spoločnosti sú zverejnené a dané na všeobecné vedomie. V neprehľadnej spoločnosti, často plnej zločinov, sa človek musí radiť s právníkom alebo sa špeciálne vyškoliť, aby ich všetky poznal. V takejto spoločnosti budete často počuť: „Neznalosť zákona neospravedlňuje“.

V každom prípade, ktorýkoľvek člen spoločnosti, či už mladý alebo starý, je zodpovedný za to, aby vedel, čo spoločnosť, v ktorej žije, považuje za „nezákonné konanie“. Sú ľudia, ktorých sa na to môžete spýtať, existujú knižnice, v ktorých si tieto veci môžete vyhľadať.

„Nezákonné konanie“ nie je neuposlušnosť bežného príkazu typu „choď do postele“. Je to konanie, ktorého ak sa človek dopustí, výsledkom môže byť potrestanie súdom alebo štátom – pranierovanie²² štátnou propagandou²³, pokuty a dokonca uväznenie.

Keď človek koná nezákonne, či už ide o významnú alebo bezvýznamnú vec, vystavuje sa útoku štátu. Nejde o to, či ho niekto prichytí alebo nie – keď koná nezákonne, oslabuje svoju obranyschopnosť.

22. **pranierovať**: vystaviť posmechu, verejnému pohrdaniu, opovrhnutiu alebo urážkam.

23. **propaganda**: šírenie myšlienok, informácií alebo rečí, aby človek presadil vlastnú vec a/alebo poškodil vec niekoho iného, často bez ohľadu na pravdu; uverejňovanie lží v novinách, rádiu a televízii takým spôsobom, aby bol dotýčaný (keď sa dostane pred súd) uznaný vinným; poškodzovanie reputácie človeka falošnými tvrdeniami tak, že mu už nikto neverí. (Propagandista je osoba alebo skupina, ktorá vytvára alebo praktizuje propagandu.)

Takmer každá hodnotná vec, ktorú sa človek snaží dosiahnuť, sa dá často uskutočniť úplne legálnym spôsobom.

„Nezákonná“ cesta je nebezpečná skratka a premárnený čas. U zdanlivých „výhod“ páchania nelegálnych činov sa zvyčajne ukáže, že za to vôbec nestáli.

Štát a vláda majú sklon byť vcelku neuvažujúci stroj. Takýto stroj existuje a funguje na zákonoch a zákonníkoch. Je nastavený tak, aby cez svoje kanály zakročoval proti nezákonnosti. A ako taký sa môže vo veciach „nezákonného konania“ stať nezmieriteľným²⁴, neoblomným²⁵ nepriateľom. Správnosť či nesprávnosť vecí sa pred zákonmi a zákonníkmi neberie do úvahy. Počítajú sa len zákony.

Keď si uvedomíte alebo prídete na to, že ľudia okolo vás „konajú nezákonne“, mali by ste urobiť všetko pre to, aby ste ich od toho odradili. Vy sami, dokonca aj keď s danou vecou nemáte nič spoločné, môžete kvôli nej trpieť. Účtovníčka firmy falšuje účtovné knihy: kvôli rozruchu, ktorý to vyvolá, môže firma skrachovať a vy prídete o prácu. Takéto udalosti môžu výrazne postihnúť vaše prežitie.

Ako člen akejkoľvek skupiny, ktorá podlieha zákonom, podporujte ich zrozumiteľné publikovanie, aby boli tieto zákony známe. Podporujte každú legálnu politickú snahu zredukovať, ujasniť a kodifikovať zákony, ktoré sa vašej skupiny týkajú. Držte sa zásady, že všetci ľudia sú si pred zákonom rovní. Toto je zásada, ktorá bola vo svojej dobe

24. **nezmieriteľný**: neprístupný zmieri, poľaveniu či uspokojeniu; nemilosrdný; neústupčivý.
25. **neoblomný**: tvrdý; ktorý sa nevzdáva; nepoddajný; niečo, čo sa nezlomí; nepofavujúci; odmietavý voči akémukoľvek inému názoru; ktorý sa ničomu nepoddáva.

– v čase aristokratickej²⁶ tyranie²⁷ – jedným z najväčších sociálnych pokrokov v dejinách ľudstva a nemalo by sa na ňu zabúdať.

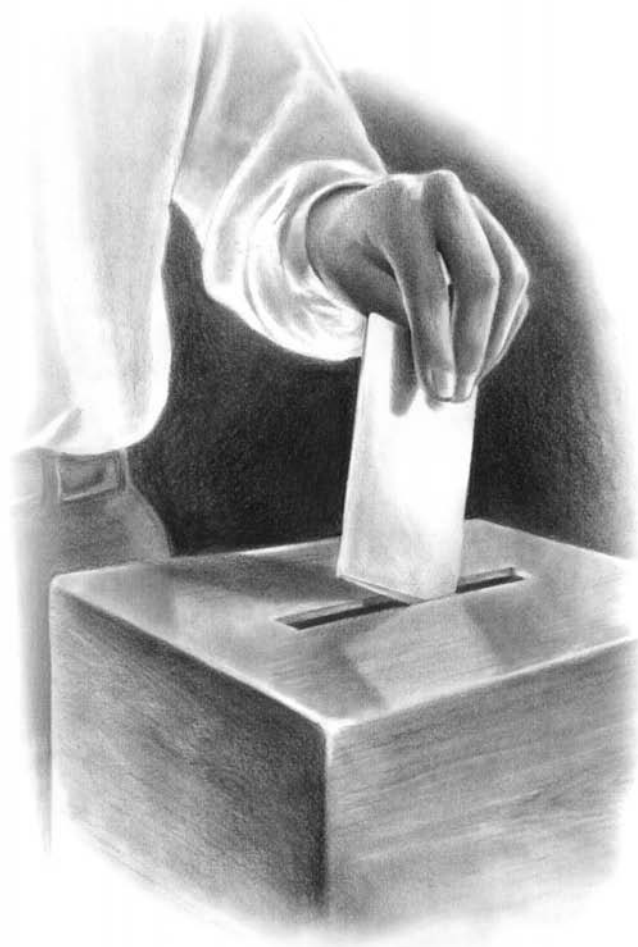
Dbajte na to, aby boli deti a dospelí informovaní o tom, čo je „zákonné“ a čo je „nezákonné“ a dajte najavo, aj keď len zvrátením čela, že „nezákonné konanie“ neschvaľujete.

Tí, ktorí sa dopúšťajú nezákonných vecí, sú oslabení pred mocou štátu, „aj keď na dané veci nik nepríde“.

*Cesta ku šťastiu nezahrňa strach
z toho, že človek bude jedného dňa odhalený.*

26. **aristokracia:** vláda hŕstky ľudí, ktorí majú špeciálne privilégia, hodnosti alebo postavenie; panovanie menšej elity, ktorá stojí nad všeobecným zákonom; skupina, ktorá je narodením alebo postavením „nadradená všetkým ostatným“ a ktorá môže vytvoriť alebo uplatniť zákony na druhých, ale sama nimi nie je postihnutelná.

27. **tyrania:** použitie krutej, nespravodlivej a absolútnej moci; likvidovanie; potláčanie druhých; surovosť; tvrdosť.

10. PODPORUJTE VLÁDU, KTORÁ JE VYTVORENÁ A KONÁ V ZÁUJME VŠETKÝCH.

Zlomyselní ľudia a skupiny, ktorí nemajú štipku svedomia si môžu uzurpovať moc vlády a použiť ju na svoje vlastné účely.

Vláda, ktorá je zorganizovaná a riadená čisto pre účely sebeckých jedincov a skupiny, poskytuje spoločnosti len krátku životnosť. Takéto konanie ohrozuje prežitie všetkých v krajine a do ohrozenia stavia dokonca aj tých, ktorí sa o tieto veci snažia. Dejiny sú plné podobných zánikov vlád.

Opozícia voči takýmto vládam zvyčajne vyvolá len väčšie násilie.

Človek však môže na takéto zneužívanie upozorniť. A takúto vládu nemusíte aktívne podporovať; bez toho, aby ste robili niečo protizákonné, môžete ešte stále jednoducho upustiť od spolupráce a nakoniec spôsobiť reformu. Dokonca aj teraz – v čase, kedy píšem tieto riadky – existuje vo svete niekoľko vlád, ktoré stroskotávajú len preto, že ľudia vyjadrujú svoj tichý nesúhlas tým, že jednoducho nespolupracujú. Tieto vlády sú v nebezpečenstve: akýkoľvek závan nepriaznivých okolností v nesprávnom momente by mohol znamenať ich koniec.

Na druhej strane, ak vláda očividne usilovne pracuje skôr pre VŠETKÝCH svojich ľudí, než pre nejakú skupinu so špeciálnymi záujmami alebo pre choromyseľného diktátora, človek by ju mal podporovať čo najviac.

Existuje predmet, ktorý sa volá „vládnutie“. Na školách sa väčšinou vyučuje „občianska náuka“, ktorá sa však zaoberá iba tým, ako a z čoho sa súčasná vládna organizácia skladá. Skutočný predmet „vládnutia“ sa vyučuje pod rôznymi názvami: politická ekonomika, politická filozofia, politická moc atď. Celý predmet „vládnutia“ a toho, ako sa má spravovať štát, môže byť veľmi presný – takmer technickou vedou. Ak chcete mať lepšiu vládu – vládu, ktorá nevytvára problémy, mali by ste odporúčať, aby sa tento predmet vyučoval na školách v skoršom veku; rovnako si o ňom môžete veľa naštudovať. Nie je to veľmi zložitý predmet, keď si vyhľadáte a objasníte významy dôležitých slov.

Veď koniec koncov, tí, čo sa za svoju krajinu potia, bojujú a krvácajú, sú ľudia samotní a ich mienkotvorcovia. Vláda nemôže krváčať, nemôže sa ani smiať: to je len predstava, v ktorej ľudia žijú. Živý je len jednotlivec – vy.

*Po ceste ku šťastiu sa kráča
ťažko, keď je zatienená útlakom
tyranie. Zdravá vláda, ktorá je vytvorená
a koná v záujme VŠETKÝCH ľudí,
sa pozná tak, že umožňuje pokrok:
ak je to tak, zaslúži si podporu.*

II. NEUBLIŽUJTE ĽUĎOM DOBREJ VÔLE.²⁸

Napriek tomu, že zlí ľudia tvrdia, že všetci sú zlí, existuje mnoho dobrých mužov a žien. Možno ste mali to šťastie nejakých takých spoznať.

Spoločnosť v skutočnosti udržiavajú v chode práve muži a ženy dobrej vôle. Zamestnanci verejných inštitúcií, mienkotvorcovia, ľudia zo súkromného sektoru, ktorí robia svoju prácu – všetci títo sú vo veľkej väčšine ľuďmi dobrej vôle. Keby neboli, už dávno by prestali slúžiť.

Takíto ľudia sú ľahko napadnuteľní: práve ich slušnosť im bráni v tom, aby si vytvárali prehnané ochranné opatrenia. A predsa, práve od nich závisí prežitie väčšiny ľudí v spoločnosti.

Násilný zločinec, propagandista, senzaciechtivé médiá – všetci sa snažia odvrátiť pozornosť človeka od každodenného nevyvrátiteľného faktu, že spoločnosť by absolútne nefungovala, keby neexistovali ľudia dobrej vôle. Človek má sklón prehliadať skutočnosť, že ľudia dobrej vôle sú tí, čo udržujú svet v chode a ľudí na tejto planéte pri živote, pretože strážia ulice, radia deťom, merajú teplotu, hasia požiare a pokojným hlasom hovoria rozumné veci.

Ale aj takíto ľudia môžu čeliť útokom a na ich ochranu a na zabránenie tomu, aby sa im ubližovalo,

28. vôľa: správanie či postoj k iným; povaha. Za „ľudí dobrej vôle“ sa tradične považujú tí, ktorí majú dobré úmysly so svojimi druhmi a pracujú na tom, aby im pomáhali.

by sa mali odporučiť a prijať účinné opatrenia, pretože od týchto ľudí závisí vaše prežitie a prežitie vašej rodiny a priateľov.

*Po ceste ku šťastiu sa kráča oveľa ľahšie,
keď človek podporuje ľudí dobrej vôle.*

12. CHRÁŇTE²⁹ A ZLEPŠUJTE SVOJE PROSTREDIE.

12-1. Dbajte o svoj zovňajšok.

Niektorým ľuďom niekedy nenapadne – nakoľko sa na seba nemusia celé dni pozerieť – že sú súčasťou scenérie a vzhľadu ostatných. A niektorí si neuvedomujú, že ostatní ich posudzujú podľa ich zovňajšku.

Oblečenie môže byť drahé, ale mydlo a iné toaletné potreby nie je problém zohnať. Niekedy je ťažké prísť na postupy, ale dajú sa vyvinúť.

V niektorých barbarských alebo degradovaných spoločnostiach, môže byť ohyzdnosť na verejnosti dokonca moderná. V skutočnosti je to však známka nedostatočnej sebaúcty.

Človek sa pri športovaní a práci môže poriadne zababrať. To ale neznamená, že sa netreba umyť. Príkladom sú niektorí robotníci v Európe či Anglicku, ktorým sa darí udržiavať si dobrý vzhľad dokonca aj počas práce. Niektorí lepší športovci vyzerajú dobre i napriek tomu, že sú skrz-naskrz spotení.

Prostredie zohyzené ľuďmi, ktorí o seba nedbajú, môže mať skrytý, depresívny vplyv na morálku³⁰ človeka.

Povzbudzujte ľudí vo vašom okolí, aby dobre vyzerali tým, že im zložíte poklonu, keď dobre vyzerajú, alebo im dokonca nenásilne pomôžete vyriešiť problém

29. chrániť: zabráňovať poškodeniu; obraňovať.

30. morálka: duševný a emocionálny postoj jednotlivca alebo skupiny; zmysel pre dobré bytie; ochota poradiť si s vecami; zmysel pre spoločný úcel.

s ich vzhľadom, ak nie je dobrý. Môže to posilniť ich sebaúctu a morálku.

12-2. Dbajte o svoje okolie.

Keď ľudia robia neporiadok so svojimi vecami a vo svojom okolí, môže sa to preniesť na váš vlastný majetok a okolie.

Neschopnosť ľudí postarať sa o svoje vlastné veci a okolie svedčí o tom, že sa cítia, akoby do neho nepatili a v skutočnosti svoje veci nevlastnia. Veci, ktoré im niekto „daroval“ v detstve, boli spojené s priveľa podmienkami a napomenutiami, alebo im ich súrodenci alebo rodičia vzali. A možno necítili, že sa ich prítomnosti ktokoľvek tešil.

Majetok, miestnosti, pracoviská či autá takýchto ľudí ukazujú, že v skutočnosti nikomu nepatria. Ešte horšie – niekedy sa u nich dá pozorovať akási zúrivosť namierená proti veciam. Vandalizmus³¹ je toho prejavom: z domu alebo auta, ktoré „nikomu nepatria“, čoskoro neostane nič.

Tí, ktorí stavajú sociálne byty a pokúšajú sa ich udržiavať, sú často ohromení tým, ako rýchlo sú zničené. Prirodzene, chudobní ľudia vlastnia málo alebo nič. Sužovaní z každej strany sa nakoniec začnú cítiť, že nikam nepatria.

V každom prípade, či je človek bohatý alebo chudobný a nech má akýkoľvek dôvod nestarať sa o svoj majetok – takíto ľudia môžu ostatným vo svojom okolí spôsobovať neporiadok. Som si istý, že vám prichádzajú na um nejaké príklady.

31. **vandalizmus**: zámerné a zlomyseľné ničenie verejného alebo súkromného vlastníctva, najmä čohokoľvek krásneho alebo umeleckého.

Opýtajte sa takýchto ľudí, čo v živote naozaj vlastnia a či naozaj patria tam, kde sú, a dostanete pár prekvapivých odpovedí. A takisto im veľmi pomôžete.

Schopnosť organizovať majetok a okolie sa dá naučiť. Pre niektorých ľudí môže byť novinkou, že vec, ktorú vzali a použili, by mali vrátiť na jej pôvodné miesto, aby ju vedeli opäť nájsť. Sú ľudia, ktorí trávajú polovicu času len tým, že hľadajú veci. Stráviť trochu času organizovaním sa môže vrátiť v podobe zrýchlenia práce: nie je to strata času, ako by si niekto mohol myslieť.

Aby ste ochránili váš vlastný majetok a okolie, privedzte ostatných k tomu, aby sa starali o to svoje.

12-3. Pomáhajte starať sa o planétu.

Myšlienka, že človek je spoluvlastníkom planéty a že by sa o ňu mohol a mal pomáhať starať, sa môže zdať obrovská a pre niektorých úplne nereálna. Ale to, čo sa dnes stane na druhom konci sveta, aj keď veľmi vzdialenom, môže ovplyvniť to, čo sa stane vo vašom vlastnom dome.

Nedávne objavy kozmických sond vyslaných na Venušu ukázali, že naša planéta by mohla upadnúť do takej miery, že by už viac nepodporovala život. A mohlo by k tomu dôjsť už počas vášho života.

Vyrúbte príliš mnoho lesov, znečistíte príliš mnoho riek a morí, zničíte atmosféru a schytáme to na plnej čiare. Teplota povrchu zeme sa môže vyšplhať na páľivé hodnoty a dážď zmeniť na kyselinu sírovú. Všetok život by mohol vymrieť.

Možno si kladiete otázku: „Aj keby to bola pravda, čo s tým ja môžem urobiť?“ Nuž, možno už len fakt, že zvráštíte čelo, keď ľudia robia veci, ktoré ničia planétu,

znamená, že s tým niečo robíte. Niečo by ste s tým robili už aj keby ste boli názoru, že planétu nie je dobré ničiť a zmieňovali by ste sa o tom.

Starostlivosť o planétu začína na vašom vlastnom dvore. Rozširuje sa do oblasti, kadiaľ chodíte do školy či do práce. Zahŕňa miesta na piknik či miesta, kam chodíte na prázdniny. Odpad, ktorý znečisťuje terén a vodné zdroje, suché kry, ktoré vytvárajú nebezpečenstvo ohňa, sú všetko veci, ku ktorým človek nemusí prispievať, ale proti ktorým môže, keď nemá nič iné na práci, niečo podniknúť. Zasadenie stromu sa môže zdať človeku trochu málo, ale je to niečo.

V niektorých krajinách starí ľudia a nezamestnaní neposedávajú a neopúšťajú sa: sú zvyknutí starať sa o záhrady, parky a lesy – zbierať v nich odpadky a pridávať tak svetu trochu krásy. Zdrojov na to, aby sme sa o túto planétu mohli postarať, máme dosť. Väčšinou ich však ignorujeme. Stojí za zmienku, že „Civilian Conservation Corps“ (Občianske ochranárske zbory) v Spojených štátoch, ktoré boli založené v 30-tych rokoch v USA, aby využívali pracovnú silu nezamestnaných dôstojníkov a mladých ľudí, boli jedným z mála, ak nie jediným projektom v čase Svetovej hospodárskej krízy, ktorý štátu priniesol oveľa viac, než ho stál. Tieto zbory znovu zalesnili obrovské oblasti a robili aj iné hodnotné veci, aby sa postarali o americkú časť planéty. Za zmienku stojí aj fakt, že táto organizácia už viac neexistuje. Minimum, čo môže človek urobiť, je pripojiť sa k názoru, že takéto projekty sú hodnotné a podporiť mienkotvorcov a organizácie, ktoré neustále pracujú na zlepšovaní nášho životného prostredia.

Nemáme núdzu o technológiu. Ale technológia a jej použitie stojí peniaze. Peniaze sú k dispozícii vtedy, keď sa nasledujú rozumné ekonomické smernice – také, ktoré každého netrestajú. A takéto smernice existujú.

Človek môže robiť veľa vecí v rámci pomoci starostlivosti o planétu. Všetko to začína myšlienkou, že by mal a pokračuje tým, že navrhuje ostatným, že by mali.

Človek dosiahol potenciálnu schopnosť zničiť planétu. Musí byť popohnaný k schopnosti a činom, ktoré ju zachránia.

Koniec koncov, je to to, na čom stojíme.

Ak druhí nepomáhajú chrániť a zlepšovať životné prostredie, ceste ku šťastiu by mohlo chýbať cestné podložie, po ktorom by vôbec mohla viesť.

13. NEKRADNITE.

Keď niekto nerešpektuje vlastníctvo vecí, ohrozuje svoje vlastné veci a majetok.

Keď niekto z takého alebo onakého dôvodu nie je schopný nadobudnúť majetok čestne, môže predstierať, že nikto aj tak nič nevlastní. Ale neopovážte sa mu ukradnúť jeho topánky!

Zlodej vnáša do okolia záhady: čo sa stalo s týmto, čo sa stalo s tamtým? Zlodej spôsobuje problémy, ktoré sú ďaleko väčšie, než hodnota ukradnutých vecí.

Obklopení reklamou na vytúžené veci, rozorvaní neschopnosťou urobiť niečo, čo by bolo dostatočne cenné, aby tým získali nejaký majetok, alebo jednoducho hnaní nejakým impulzom, tí, čo kradnú, veria, že za nízku cenu získali niečo hodnotné. Ale práve to je ten problém: cena. Skutočná cena, ktorú zlodej platí, je ďaleko vyššia, ako si ktokoľvek dokáže predstaviť. Najväčší zlodeji v dejinách zaplatili za svoj lup tým, že strávili život v úbohých skrýšach a väzeniach s len pár ojedinelými momentmi „toho dobrého života“. Žiadne množstvo ukradnutých cenností by nevyvážilo tak strašný osud.

Hodnota ukradnutých vecí ohromne klesá: musia byť schované a sú neustálou hrozbou slobody ako takej.

Dokonca aj komunistické krajiny posielajú zlodejov za mreže.

Lúpež je vlastne iba priznaním sa k tomu, že človek nie je dostatočne schopný nadobudnúť veci čestne. Prípadne, že je v ňom niečo duševne choré. Spýtajte sa zlodeja, ktorá z týchto dvoch vecí to je: bude to jedna alebo druhá.

*Po ceste ku šťastiu sa nedá kráčať
s ukradnutými vecami.*

14. BUĎTE DÔVERYHODNÝ.

*A*k sa človek nemôže spoľahnúť na ľudí vo svojom okolí, je sám v ohrození. Ak ho ľudia, s ktorými počíta, nechajú v štichu, môže to rozhádzať jeho život a dokonca ohroziť jeho prežitie.

Vzájomná dôvera je najpevnejším stavebným kameňom v medziľudských vzťahoch. Bez nej spadne celá stavba.

Dôveryhodnosť sa cení vysoko. Ak ju človek má, je považovaný za cenného. Ak ju stratil, môže byť považovaný za bezcenného.

Človek by mal priviesť ľudí vo svojom okolí k tomu, aby preukázali svoju dôveryhodnosť a zaslúžili si ju. Stanú sa oveľa cennejšími pre samých seba i pre ostatných.

14-1. Dodržujte slovo, keď ho raz dáte.

Keď človek niekoho o niečom uistí, zaprisahá sa, alebo niekomu niečo sľúbi, musí to splniť. Keď človek povie, že niečo urobí, mal by to urobiť. Keď povie, že niečo neurobí, tak by to robiť nemal.

Úcta, ktorú voči vám niekto prechováva, je založená z veľkej časti na tom, či dodržiavate alebo nedodržiavate svoje slovo. Napríklad aj samotní rodičia by boli prekvapení, ako veľmi klesnú v očiach svojich detí, keď nedodržia sľub.

Ľudia, ktorí dodržia svoje slovo, sa tešia dôvere a sú obdivovaní. Ľudia, ktorí tak nerobia, sú považovaní za smeti.

Tí, čo často nedodržia svoje slovo, nikdy nedostanú druhú šancu.

Človek, ktorý nedrží svoje slovo, sa môže čoskoro ocitnúť zamotaný a chytený vo všetkých možných „zárukách“

a „obmedzeniach“ alebo sa dokonca ocitne vyradený z normálnych vzťahov s ostatnými. Neexistuje istejšia cesta, ako samého seba poslať do vyhnanstva – preč od svojich druhov – než nedodržiavať sľuby, ktoré ste raz dali.

Človek by nikdy nemal druhému dovoliť, aby ľahkovážne niečo sľúbil. A mal by tiež trvať na tom, aby bol daný sľub dodržaný. Život človeka sa môže stať pomerne rozháraným, keď sa bude snažiť spájať s ľuďmi, ktorí nedodržiajú svoje sľuby. Dodržiavanie sľubov nie je nejaká nezáväzná záležitosť.

*Po ceste ku šťastiu sa kráča
oveľa, oveľa ľahšie s ľuďmi,
ktorým môžete dôverovať.*

15. PLŇTE SI SVOJE ZÁVÄZKY.³²

Na ceste životom sa nevyhnete záväzkom. Človek sa s určitými záväzkami v skutočnosti už narodí a tie majú neskôr tendenciu pribúdať. Nie je žiadnou novinkou alebo novou myšlienkou, že človek dlhuje svojim rodičom niečo za to, že ho priviedli na svet a vychovali. Za rodičov hovorí to, že to nezdôrazňujú. No i tak je to záväzok: dokonca i dieťa to cíti. A ako život beží, človek naberá ďalšie záväzky – voči iným ľuďom, priateľom, spoločnosti a dokonca k svetu.

Človeku preukazujete extrémne zlú službu, keď ho nenecháte, aby si splnil alebo splatil svoje záväzky. Nemalú časť „detskej revolty“ spôsobuje fakt, že druhí odmietajú prijať jediné „mince“, ktoré bábätko, dieťa alebo mladý človek má, aby sa zbavil „farchy záväzku“: úsmev bábätka, detská nemotorná snaha pomôcť, rada, ktorú môže mladý človek dať, alebo len snaha byť dobrým synom či dcérou, často prejdú bez povšimnutia, bez prijatia; možno nie sú dokonale namierené a často sú zle naplánované; rýchlo sa vytratia. Keď však tieto snahy neodľahčia obrovské bremeno dlhu, môže sa stať, že ich nahradí množstvo mechanizmov alebo racionalizácií typu: „človek v skutočnosti nič nedlhuje“, „v prvom rade všetko dlhovali mne“, „neprosil som sa im, aby som sa narodil“, „moji rodičia alebo opatrovníci nie sú dobrí“ a „život aj tak nemá cenu“. A záväzky sa napriek všetkému ďalej kopia.

32. záväzok: stav alebo skutočnosť, keď človek niečo druhému dlhuje za mimoriadnu láskavosť alebo službu; povinnosť, zmluva, sľub alebo iná sociálna, morálna alebo legálna požiadavka, ktorá zaväzuje k tomu, aby človek niečo splnil alebo sa vyhol istým činnostiam; pocit dlhu voči niekomu inému.

„Ťarcha záväzku“ sa môže stať obrovským bremenom, keď človek nevidí možnosť, ako sa ho zbaviť. Toto môže u jednotlivca alebo v spoločnosti viesť k všetkým možným ťažkostiam. Ak sa človek nedokáže zbaviť záväzku, tí, ktorým niečo dlhuje, sa často nevedomky stanú terčom úplne neočakávaných reakcií.

Človeku, ktorý sa ocitne v dileme nesplatených záväzkov a dlhov, sa dá pomôcť jednoducho tak, že s ním prejdete *všetky* morálne, sociálne a finančné záväzky, ktoré prevzal a nesplnil a vypracujete nejaký spôsob, ako vyrovnať *všetky* tie, ktoré podľa neho ešte dlhuje.

Človek by mal prijať snahy dieťaťa alebo dospelého o vyrovnanie nefinančných záväzkov, u ktorých cítia, že ich dlhujú, a pri vyrovnávaní finančných záväzkov by mal pomôcť nájsť prijateľné riešenie pre obe strany.

Odrádzajte ľudí od toho, aby na seba brali viac záväzkov, než dokážu skutočne splniť alebo splatiť.

*Po ceste ku šťastiu sa kráča veľmi ťažko,
keď so sebou človek nesie bremeno
záväzkov, ktoré mu niekto dlhuje
alebo ktoré on sám nevyrovnal.*

16. BUĎTE PRACOVITÝ.³³

*P*ráca nie je vždy príjemná.

Ale málokto je nešťastnejší než tí, čo vedú bezcieľny, nečinný a nudný život: deti, ktoré nemajú nič na práci, dajú matke svoju tieseň pocítiť; sklúčenosť nezamestnaných, aj keď dostávajú „príspevky“³⁴ či „podporu“³⁵, je notoricky známa; dôchodca, ktorý už nemá v živote čo dosiahnuť, zomiera na nečinnosť, ako to ukazujú štatistiky.

Dokonca aj turista zlákaný cestovnou kanceláriou na odpočinok strpčuje sprievodcovi život, keď mu nenájde niečo, čo by mohol robiť.

Zármutok ako taký sa dá odľahčiť jednoducho tým, že sa človek niečím zamestná.

Práca vystreľuje morálku do hviezdnych výšok. V skutočnosti sa dá dokázať, že produkcia³⁶ je základom morálky.

Ludia, ktorí nie sú pracovití, hádžu prácu na iných. Majú sklon ľudí zaťažovať.

So záhaľčivými ľuďmi sa nevyhádza ľahko. Okrem toho, že človeka znechucujú, môžu byť aj trochu nebezpeční.

Dobrym riešením je presvedčiť týchto ľudí, aby sa rozhodli pre nejakú aktivitu a pustili sa do nej.

33. **pracovitý**: energicky sústredený na štúdium alebo prácu; taký, čo aktívne a účelne uskutočňuje veci; opak nečinného.

34. **príspevky**: veci alebo peniaze, ktoré poskytuje vláda ľuďom v núdzi alebo chudobe.

35. **podpora**: termín pre výpomoc od vlády.

36. **produkcia**: ukončovanie niečoho; dokončenie úlohy, projektu alebo veci, ktoré sú užitočné alebo sa ich jednoducho oplatí robiť alebo mať.

Najstabilnejší prospech pramení z práce, ktorá vedie k skutočnej produkcii.

*Cesta ku šťastiu je
najrýchlejšou cestou vtedy, keď zahŕňa pracovitost',
ktorá vedie ku skutočnej produkcii.*

17. BUĎTE KOMPETENTNÝ.³⁷

V ére komplikovaných zariadení, rýchlych strojov a dopravných prostriedkov, závisí vaše prežitie a prežitie vašej rodiny a priateľov v nemalej miere od celkovej kompetencie ostatných.

Vo svete obchodu, vo vedách, humanitných odboroch či vo vláde môže nekompetencia³⁸ ohroziť životy a budúcnosť niekoľkých alebo mnohých ľudí.

Som si istý, že vám v tejto súvislosti prichádza na um mnoho príkladov.

Človek sa vždy snažil riadiť svoj osud. Povery, udobrovanie si tých správnych bohov, rituálne tance pred lovom – na toto všetko sa môžeme pozeráť ako na snahy prevziať kontrolu nad osudom, nech už boli akokoľvek chabé a márne.

Človek začal ovládať svoje prostredie až potom, čo sa naučil myslieť, oceňovať znalosti a používať ich s kompetentnou zručnosťou. Za pravý „dar z nebies“ by sa dala považovať možnosť byť kompetentný.

Ľudia oceňujú schopnosti a zručnosti pri každodenných aktivitách a činnostiach. U hrdinov a športovcov sú takmer uctievané.

Tesťom skutočnej kompetencie je konečný výsledok.

Človek prežíva do tej miery, do akej je kompetentný. Hynie do tej miery, do akej je nekompetentný.

37. **kompetentný**: schopný robiť veci, ktoré človek robí, dobre; schopný; šikovný v tom, čo robí; taký, ktorý spĺňa požiadavky svojich aktivít.

38. **nekompetencia**: nedostatok adekvátnej znalosti, zručnosti alebo schopnosti; neskúsenosť; neschopnosť; robenie veľkých chýb alebo omylov; babranie vecí.

Povzbudzujte dosahovanie kompetencie v čomkoľvek, čo stojí za to. Pochváľte a odmeňte ju, kdekoľvek sa s ňou stretnete.

Žiadajte vysoké štandardy vo výkonoch. Testom spoločnosti je, či v nej môžete vy, vaša rodina a priatelia žiť bezpečne alebo nie.

Kompetencia pozostáva z pozorovania, štúdia a precvičovania.

17-1. Pozerajte sa.

Prijímajte to, čo sami vidíte, nie to, čo vám niekto iný hovorí, že vidíte.

To, čo pozorujete, je to, čo pozorujete vy. Pozerajte sa na veci, život a ostatných priamo, nie cez mrak predsudkov, oponu strachu alebo cudzí výklad.

Nehádajte sa s ľuďmi, privádzajte ich miesto toho k tomu, aby sa pozerali. Tým, že budete nenásilne trvať na tom, aby sa *pozerali*, môžete nechať splasnúť do očí bijúce klamstvá, odkryť najväčšie pretvárinky, vyriešiť najspletitejšie hádanky a prísť k úžasným odhaleniam.

Keď sa človeku zdajú veci príliš zmätené a ťažké, aby ich uniesol; keď nevie odkiaľ kam, privedzte ho k tomu, aby sa len postavil opodiaľ a pozeral sa.

Veci, ktoré objaví, sú obyčajne veľmi očividné, keď ich uvidí. Potom môže prejsť na ďalší krok a začať ich zvládať. Ale ak to on sám nevidí a sám nepozoruje, daná vec sa mu môže zdať málo reálna a jeho zmätok nevyriešia žiadne smernice, rozkazy ani tresty.

Človek môže naznačiť smer, kam sa treba pozerieť a odporučiť, aby sa tam niekto pozrel, ale závery si musí spraviť každý sám.

Dieťa či dospelý vidia to, čo vidia a to je pre nich realita. Skutočná kompetencia je založená na vlastnej schopnosti pozorovať. Len s pozorovaním, ako realitou, môže byť človek zručný a mať istotu.

17-2. Učte sa.

Stalo sa vám niekedy, že niekto bol o vás nepravdivo informovaný? Spôsobilo vám to problémy?

Z tohto môžete vidieť, akú pohromu môžu vyvolať nepravdivé informácie.

Aj vy môžete mať o niekom nepravdivé informácie.

Oddeľovanie nepravdivého od pravdivého vytvára porozumenie.

Všade okolo nás je množstvo nepravdivých informácií. Zlomyseľní ľudia ich vytvárajú, aby slúžili ich vlastným účelom. Niektoré z nich pochádzajú len z čírej neznalosti skutočnosti a môžu brániť prijímaniu pravdivých informácií.

Hlavný proces učenia pozostáva z overovania si dostupných informácií a selektovania tých pravdivých od nepravdivých, dôležitých od nedôležitých. Týmto spôsobom človek dochádza k záverom, ktoré môže použiť. Ak to človek robí, je na dobrej ceste ku kompetencii.

Skúškou ktorejkoľvek „pravdy“ je, či je to pravda pre vás. Keď si vezmete súbor informácií, objasníte si všetky nepochopené slová, pozriete sa na danú vec a stále sa vám dané informácie nezdarujú pravdivé, tak pre vás pravdivé nie sú. Odmietnite ich. A keď chcete, choďte ešte o krok ďalej a rozhodnite sa, čo pre vás pravda je. Koniec koncov, vy ste ten, kto to bude musieť používať alebo nepoužívať, kto bude musieť v súlade s tým uvažovať alebo neuvažovať. Slepé prijímanie „skutočností“ alebo „právd“ len preto,

že vám to bolo nariadené, môže mať nešťastný koniec, keď sa vám tieto „skutočnosti“ či „pravdy“ zdajú byť nepravdivé alebo dokonca falošné. Toto je cesta, ktorá vedie na smetisko nekompetencie.

Existuje ďalšia časť učenia, ktorá si vyžaduje naučiť sa veci jednoducho naspamäť, napríklad pravopis, matematické tabuľky či vzorce alebo v akom poradí treba postláčať gombíky. Ale dokonca aj pri jednoduchom učení sa naspamäť musíte vedieť, na čo daný materiál slúži a ako a kedy sa používa.

Proces učenia nie je len kopenie informácií na predošlé informácie. Je to proces získavania nového porozumenia veciam a lepších spôsobov, ako niečo robiť.

Každý, kto je v živote úspešný, sa vlastne nikdy neprestal učiť a študovať. Kompetentný inžinier drží krok s dobou; dobrý športovec sa stále informuje o rozvoji vo svojom športe; každý odborník má po ruke vždy kôpku príručiek z vlastnej oblasti a obracia sa na ne.

Nový model šľahača alebo práčky či tohtoročný model auta – všetky si vyžadujú trochu štúdia a učenia, aby ich človek dokázal úplne ovládať. Ak to zanedbá, dochádza k nehodám v kuchyni a na diaľniciach sa objavujú krvavé haldy šrotu.

Človek, ktorý si myslí, že sa v živote nemusí už nič viac učiť, je veľmi namyslený. Ten, kto nedokáže dať bokom svoje predsudky a falošné informácie a nahradiť ich faktami a pravdou, ktoré by boli pre jeho vlastný život a pre životy všetkých ostatných užitočnejšie, je nebezpečne slepý.

Existujú spôsoby ako študovať tak, aby sa človek skutočne niečo naučil a mohol to používať. V skratke to predstavuje: mať učiteľa a/alebo materiály, ktoré vedia, o čom hovoria; objasniť si všetky slová, ktorým človek plne nerozumie;

nahliadnuť do iných materiálov a/alebo scény daného predmetu; vytriediť nepravdivé informácie, ktoré by človek mohol mať: roztriediť falošné od pravdivého na základe toho, čo je pre vás pravdou teraz. Konečným výsledkom bude istota a potenciálna kompetencia. V skutočnosti to môže byť oslnivá a užitočná skúsenosť. Nie je to veľmi odlišné od príkladu človeka, ktorý sa štvorá na zradný kopec cez trnité krovie, no ktorý nakoniec dosiahne jeho vrchol a s ním nový pohľad na celý šírý svet.

Aby civilizácia prežila, musí na svojich školách pestovať zvyky a schopnosti študovať. Škola nie je miesto, kam človek strčí deti, aby sa mu cez deň neplietli popod nohy. Keby mala plniť len tento účel, bola by príliš drahým prepychom. Nie je ani miestom, kde by z detí mali robiť papagájov. V škole by sa mali deti naučiť študovať, pripraviť sa na stretnutie s realitou, naučiť sa zvládať ju s kompetenciou a byť pripravené prevziať svet zajtrajška – svet, v ktorom budú dnešní dospelí vo svojom strednom alebo pokročilom veku.

Zarytý zločinec sa nikdy nenaučil, že sa má učiť. Súdy sa ho opakovane pokúšajú naučiť, že pôjde späť do väzenia, ak znova spácha zločin. No väčšina z nich rovnaký zločin opäť spácha a opäť putuje do väzenia. V skutočnosti je to práve kvôli zločincovi, že sa vydáva stále viac a viac zákonov: slušný občan je ten, ktorý sa zákonov drží; zločinci, samozrejme, nie: zločinci sa nedokážu učiť. Na bytosť, ktorá nevie ako sa učiť a ktorá nie je schopná sa učiť, nezaberú žiadne predpisy, smernice, tresty ani nátlak.

Charakteristickou črtou vlády, ktorá sa stala zločinnou – ako sa to v histórii párkrát stalo – je, že jej vodcovia sa nevedia učiť: všetky dôkazy a zdravý rozum im môžu hovoriť, že utláčanie vedie ku katastrofe; a napriek tomu,

zvládnuť ich si vyžiadalo násilné revolúcie či 2. svetovú vojnu aby bol odstránený Hitler, a toto boli pre ľudstvo veľmi nešťastné udalosti. Títo ľudia sa neučili. Vyžívali sa vo falošných informáciách. Odmietali všetky dôkazy a pravdu. Bolo nevyhnutné zbaviť sa ich.

Choromyseľní sa nevedia učiť. Fakty, pravda a realita sú mimo ich dosah, pretože sú poháňaní skrytými škodlivými zámermi alebo zdrvení do takej miery, že nie sú schopní uvažovať. Sú stelesnením nepravdivých informácií. Nebudú skutočne vnímať ani sa učiť alebo nedokážu skutočne vnímať ani sa učiť.

Obrovské množstvo osobných a sociálnych problémov má pôvod v neschopnosti sa učiť alebo v odmietaní sa učiť.

Životy niektorých ľudí vo vašom okolí zišli z cesty preto, že nevedia, ako študovať a preto, že sa neučia. Pravdepodobne vám prichádza na um zopár príkladov.

Ak človek nedokáže ľudí okolo seba priviesť k tomu, aby študovali a učili sa, jeho vlastná práca sa môže stať oveľa ťažšou. Bude dokonca preťažený a jeho vlastné šance na prežitie sa môžu výrazne znížiť. Pomôcť druhým, aby sa učili a študovali, sa dá už len tým, že im poskytnete informácie, ktoré by mali mať. Pomôcť môžete jednoducho aj tak, že im potvrdíte to, čo sa naučili. Pomôcť môžete aj tým, že oceníte akýkoľvek prejav zvýšenia kompetencie. Keď chcete, môžete urobiť viac: môžete ľuďom pomôcť – bez hádok – vytriediť nepravdivé informácie tým, že im pomôžete nájsť a objasniť si slová, ktorým neporozumeli a pomôžete im odhaliť a zvládnuť dôvody, prečo neštudujú a neučia sa.

Pretože život je do značnej miery pokus-omyl, nepúšťajte sa do niekoho, kto urobil chybu. Namiesto toho zistíte,

ako je možné, že k chybe došlo a pozrite sa, či sa z toho ten druhý môže nejako poučiť.

Možno budete občas prekvapený, že ste rozuzlili niekomu život len tým, že ste ho priviedli k štúdiu a učeniu. Určite prídete na množstvo spôsobov. A myslím, že zistíte, že tie jemnejšie z nich fungujú najlepšie. Pre ľudí, ktorí sa nedokážu učiť, je svet aj tak už dosť krutý.

17-3. *Precvičujte.*³⁹

Učenie prináša ovocie vtedy, keď sa používa. Isteže múdrosť môže byť vyhľadávaná kvôli nej samotnej: je v nej dokonca skrytá istá krása. Ale pravdu povediac, človek nikdy nevie, či je múdry alebo nie, pokiaľ nevidí výsledky svojej snahy múdrosť použiť.

Akákoľvek činnosť, zručnosť či povolanie – či už je to kopanie priekop, právnicko, inžinierstvo, varenie alebo čokoľvek iné – nech bolo študované akokoľvek dobre, sa nakoniec stretne s rozhodujúcim testom: dokáže to človek ROBIŤ? A to si vyžaduje *precvičovanie*.

Filmoví kaskadéri, ktorí netrénujú, sa zrania prví. A platí to aj na ženu v domácnosti.

Bezpečnosť zďaleka nie je obľúbenou témou. A pretože sa zvyčajne spája s „buď opatrný“ a „choď pomaly“, ľudia sa môžu cítiť obmedzovaní. Ale dá sa na to pozrieť aj inak: ak je človek skutočne trénovaný, jeho obratnosť a šikovnosť sú také, že nemusí „byť opatrný“ alebo „chodiť pomaly“. Bezpečné rýchle pohyby sa dajú dosiahnuť len ich precvičovaním.

Vaše zručnosti a šikovnosť musia držať krok s rýchlosťou doby, v ktorej žijeme. A to sa dosahuje precvičovaním.

39. *precvičovať*: trénovať alebo opakovane niečo vykonávať, aby človek získal nejakú zručnosť alebo ju zdokonalil.

Človek môže trénovať svoje oči, telo, ruky či nohy až do bodu, keď budú vďaka precvičovaniu „vedieť“, čo majú robiť. Vy už viac nemusíte „premýšľať“, aby ste zapli sporák alebo zaparkovali auto – jednoducho to UROBÍTE. Pri každej činnosti je mnohé z toho, čo považujeme za „talent“, v skutočnosti len *prax*.

Bez toho, aby si človek urobil predstavu o každom pohybe, ktorý robí, keď chce niečo vykonať a bez jeho následného opakovania až do bodu, keď ho vie robiť rýchlo a presne aj bez rozmýšľania, bude mať sklon k nehodám.

Štatistiky ukazujú, že najmenej precvičované veci, prinášajú najviac nehôd.

Rovnaký princíp platí pre remeslá a povolania, ktoré si vyžadujú predovšetkým používanie mysle. Je možné, že právnik, ktorý donekonečna necvičil a necvičil a necvičil postup v súdnej sieni, sa nenaučil byť duševne dost' pohotový na to, aby dostatočne rýchlo čelil novým zvratom v prípade a proces prehrá. Nevyškolený nový burzový maklér by mohol prísť o obrovský majetok v priebehu niekoľkých minút. Zelenáč v predaji, ktorý sa v ňom nevytrénoval, môže kvôli absencii predaja hladovať. Správnym riešením je: precvičovať, precvičovať a precvičovať!

Človek občas zistí, že to, čo sa naučil, nedokáže použiť.

■ Chyba vtedy spočíva v nesprávnom štúdiu alebo v učiteľovi či v materiáli. Čítanie pokynov a snaha použiť ich sú niekedy dve úplne rozdielne veci.

Z času na čas, keď človek precvičuje a nikam sa neposúva, musí knihu zahodiť a začať od piky. Toto bol prípad v oblasti záznamu filmového zvuku: keby sa ľudia držali vtedajších návodov pre zvukových majstrov, švitolenie vtákov by neznelo o nič lepšie ako zvuk hmlového rohu – to je aj dôvod, prečo v niektorých filmoch nerozumiete,

čo herci hovoria. Aby dobrý zvukový majster odviezol svoju prácu, musel tieto veci vyriešiť sám. Ale v tejto istej oblasti – vo filme – máme aj pravý opak: zopár návodov o osvetlení scén vo filme: keď ich človek dodrží presne, natočí krásnu scénu.

Je poľutovaniahodné, najmä v našej rýchlej, technickej spoločnosti, že nie všetky činnosti sú adekvátne spísané v zrozumiteľných návodoch. Toto by vás však nemalo zastaviť. Ak existujú dobré návody, ceňte si ich a dôkladne ich preštudujte. Ak neexistujú, tak si zhromaždíte všetky informácie, ktoré sú k dispozícii, preštudujte ich a zvyšok vypracujte sami.

Ale teória a údaje dozrievajú len vtedy, keď sa aplikujú a keď sa aplikujú v praxi.

Človek je v ohrození, keď ľudia v jeho okolí neprecvičujú svoje zručnosti do bodu, kedy ich skutočne dokážu ROBIŤ. Medzi „byť dosť dobrý“ a mať profesionálnu zručnosť a šikovnosť je obrovský rozdiel. Túto medzeru premostuje *precvičovanie*.

Privádzajte ľudí k tomu, aby sa pozerali, študovali, urobili si o veciach predstavu a potom ich robili. A keď ich spravia dobre, privedte ich k tomu, aby precvičovali a precvičovali a precvičovali, až danú vec budú vedieť robiť ako profesionáli.

So zručnosťou, šikovnosťou a rýchlosťou sa spája nesmierne množstvo radosti: tieto veci sa dajú bezpečne robiť len s precvičovaním. Snažiť sa žiť v rýchlom svete s pomalými ľuďmi nie je veľmi bezpečné.

*Po ceste ku šťastiu sa
najlepšie kráča s kompetentnými spoločníkmi.*

18. REŠPEKTUJTE NÁBOŽENSKÉ PRESVEDČENIA DRUHÝCH.

*T*olerancia je dobrým základným kameňom, na ktorom sa dajú budovať medziľudské vzťahy. Keď sa človek pozrie na masakre a utrpenie spôsobené náboženskou netoleranciou, ktoré sa tiahnu celými dejinami ľudstva až do súčasnosti, pochopí, že netolerancia je aktivita nasmerovaná proti prežitiu.

Náboženská tolerancia neznamená, že človek nemôže vyjadriť svoje vlastné vyznanie. Znamená to, že snahy podkopať či napadnúť náboženské presvedčenie a vyznania druhých, boli vždy rýchlou cestou do ťažkostí.

Filozofovia z dôb starovekého Grécka zvädzali medzi sebou boje o povahe Boha, človeka a vesmíru. Názory autorít prichádzajú a odchádzajú: práve dnes sú v móde filozofie „mechanizmu“⁴⁰ a „materializmu“⁴¹ – staré ako sám staroveký Egypt a Grécko: pokúšajú sa hlásať, že všetko je hmota a prehliadajú skutočnosť, že nech už sú ich vysvetlenia evolúcie akokoľvek uhladené, stále nevyklučujú existenciu *ďalších* faktorov, ktoré by mohli zohrávať nejakú úlohu a ktoré by mohli vec, akou je napríklad evolúcia, len používať. Toto sú dnes „oficiálne“ filozofie a dokonca sa vyučujú na školách. Majú svojich vlastných fanatikov,

40. **mechanizmus:** hľadisko, že všetok život je len hmota v pohybe a dá sa v plnej miere vysvetliť prostredníctvom fyzikálnych zákonov. Toto hľadisko rozvinuli Leucippus a Demokritos (460 pred K. – 370 pred K.), ktorí ho pravdepodobne prevzali z egyptskej mytológie. Vyznávači tejto filozofie cítili, že musia prehliadať náboženstvo, pretože ho nedokázali previesť do matematiky. Boli napádaní náboženskými záujmami a následne oni napádali náboženstvá. Robert Boyle (1627-1691), ktorý vyvinul fyzikálny Boylov zákon, vyššie uvedené vyvrátil vznesením otázky, či príroda dokáže alebo nedokáže napláňovať takú vec, akou je hmota v pohybe.

41. **materializmus:** ktorákoľvek zo skupiny metafyzických teórií, podľa ktorých sa vesmír skladá z pevných, veľmi veľkých alebo veľmi malých predmetov, ako napríklad kameňov. Tieto teórie sa usilujú vysvetliť také veci, akou je myseľ tvrdením, že sa dá zredukovať na hmotné predmety alebo ich pohyby. Materializmus je veľmi stará myšlienka. Existujú aj iné.

ktorí napádajú presvedčenia a náboženstvá druhých: výsledkom môže byť netolerancia a spory.

Keďže už od 5. storočia pred Kristom, alebo ešte skôr, sa ani tie najbystrejšie hlavy nikdy nedokázali zjednotiť v otázke náboženstva a antináboženstva, táto oblasť sa stala oblasťou bojov medzi ľuďmi, od ktorej je rozumnejšie držať ruky preč.

Z tohto mora sporov vzišla jedna vynikajúca zásada: právo na vlastnú vieru.

„Viera“ a „presvedčenie“ nepodliehajú nutne logike: nedajú sa prehlásiť ani za nelogické. Môžu byť od týchto vecí dosť vzdialené.

Najistejšou radou, akú môžete v tejto oblasti niekomu dať, je taká, ktorá jednoducho zdôrazňuje právo na vlastnú vieru. Každý môže slobodne vyzdvihovať svoje vlastné presvedčenie, aby ho iní prijali. Človek je v ohrození, keď sa snaží napádať viery druhých a platí to o to viac, keď napáda a snaží sa škodiť ľuďom kvôli ich náboženskému presvedčeniu.

Človek nachádzal vo svojich náboženstvách mnoho útechy a radosti od počiatku svojho druhu. Dokonca i „mechanisti“ a „materialisti“ dneška značne budia dojem kňazov zo skorších dôb, keď rozširujú svoje dogmy.

Ľudia bez viery sú vcelku poľutovaniahodnou skupinou. Dokonca im môžete dať niečo, čomu môžu veriť. Ale keď majú svoje náboženské presvedčenie, rešpektujte ho.

*Cesta ku šťastiu sa môže stať
problematickou, keď človek nerešpektuje
náboženské presvedčenia druhých.*

19. SNAŽTE SA NEROBIŤ DRUHÝM TO, ČO BY STE NECHCELI, ABY ROBILI ONI VÁM.

Medzi mnohými ľuďmi, v mnohých krajinách a po dlhé roky existovali varianty takzvaného „Zlatého pravidla“⁴². Vyššie uvedené je znenie, ktoré sa vzťahuje na škodlivé skutky.

Len svätý by mohol prejsť životom bez toho, aby nikdy nikomu neublížil. Ale len zločinec zraňuje ľudí vo svojom okolí bez najmenšieho zaváhania.

Ak vôbec neberieme do úvahy „pocit viny“, „hanbu“ alebo „svedomie“, ktoré môžu byť dostatočne citeľné a dosť zlé, tak platí, že keď človek ublíži druhým, môže sa mu to vrátiť na ňom samotnom.

Nie všetky škodlivé skutky sa dajú napraviť: človek sa môže voči druhému dopustiť činu, ktorý sa nedá len tak pustiť z hlavy alebo zabudnúť. Takýmto činom je vražda. Každý si môže spočítať, ako by sa vážne porušenie takmer ktorejkoľvek zásady z tejto knihy mohlo stať škodlivým skutkom voči iným.

Ak človek ruinauje život niekoho druhého, môže zruinovať svoj vlastný. Spoločnosť na to reaguje – väzenia a blázince sú plné ľudí, ktorí ublížili svojim druhom.

42. „Zlaté pravidlo“: aj keď ho kresťania považujú za kresťanskú myšlienku a nachádza sa v Novom aj Starom zákone, hovorili o ňom mnohé iné rasy a národy. Objavuje sa taktiež v diele Konfuciove *analekty* (5. a 6. st. pred K.), ktorý sám citoval staršie diela. Dá sa nájsť aj u „primitívnych“ kmeňov. V tej či onej forme sa nachádza v klasických dielach Platóna, Aristotela, Izokrata a Senecu. Po tisícročia ho ľudia považujú za kritérium etického správania. Verzia „Zlatého pravidla“ uvedená v tejto knižke je však novo sformulovaná, pretože jeho skoršie verzie boli vnímané ako príliš idealistické, než aby sa dali dodržiavať. Táto verzia sa dá dodržať.

Ale existujú aj iné tresty: či človeka chytia alebo nie, škodlivé skutky voči druhým, predovšetkým, ak sú skryté, môžu u neho viesť k vážnym zmenám v jeho postoji k ostatným i k sebe samému a všetky tieto zmeny sú nešťastné. Šťastie a radosť zo života sa vytratia.

Táto verzia „Zlatého pravidla“ sa dá použiť aj ako test. Keď niekoho presvedčíte, aby ho používal, dotýčný môže získať predstavu o tom, čo je skutočne škodlivý skutok. Dáva nám odpoveď na otázku, čo je to *ublíženie*. Filozofická otázka ohľadom *zlého konania* či debata o tom, čo je zlé, sa dá okamžite zodpovedať v osobnej rovine: Chceli by ste, aby sa to stalo vám? Nie? Potom to musí byť škodlivý skutok a z hľadiska spoločnosti nesprávne konanie. Toto môže prebudiť sociálne vedomie. Človeku to môže následne umožniť urobiť si predstavu o tom, čo by mal a čo by nemal robiť.

V dobe, keď niektorí nemajú žiadne zábrany páchať škodlivé činy, klesá potenciál prežitia jednotlivca na veľmi nízku úroveň.

Ak sa vám podarí presvedčiť ľudí, aby toto používali, dali ste im do rúk zásadu, podľa ktorej môžu posudzovať svoje vlastné životy a niektorým otvoríte dvere k tomu, aby sa mohli vrátiť do ľudského spoločenstva.

*Cesta ku šťastiu je zavretá pre
tých, ktorí nemajú zábrany dopúšťať
sa škodlivých činov.*

20. SNAŽTE SA ZAOBCHÁDZAŤ S ĽUĎMI TAK, AKO BY STE CHCELI, ABY ZAOBCHÁDZALI ONI S VAMI.

*T*oto je pozitívna verzia „Zlatého pravidla“.

Nečudujte sa, že niekto neznáša, keď mu druhí hovoria, aby „bol dobrý“. Tento odpor nemusí prameniť z predstavy „byť dobrý“, jeho zdrojom môže byť fakt, že tento človek nevie, čo to znamená.

Človek sa môže zamotať do množstva protichodných názorov a zmätkov ohľadom toho, čo je vlastne „dobré správanie“. Je možné, že nikdy nepochopil – aj keď jeho učiteľ áno – prečo dostal určitú známku za „správanie“.

Taktiež je možné, že niekde získal alebo prevzal nepravdivé informácie ohľadom správania: „deti má byť vidieť, nie počuť“, „byť dobrý, znamená nič nerobiť“. Existuje však spôsob, ako toto vysvetliť k plnej spokojnosti.

Človek si vo všetkých dobách a takmer všade cenil a vážil určité hodnoty. Nazývajú sa cnosti⁴³. Pripisovali sa mudrcovi, zbožným ľuďom, svätcom a bohom. Cnosti vytyčovali rozdiel medzi barbarom a kultivovaným človekom, rozdiel medzi chaotickou a slušnou spoločnosťou.

Zistiť, čo je „dobré“ si vôbec nevyžaduje mandát z neba alebo únavné vyhľadávanie v tučných bachantoch filozofov. Človek si na to môže nájsť odpoveď sám.

Takmer každý si o tom môže urobiť predstavu.

43. cnosti: ideálne vlastnosti v dobrom ľudskom správaní.

Keby sa človek zamyslel nad tým, ako by chcel, aby s ním druhí zaobchádzali, postupne by zostavil ľudské cnosti. Skrátka si predstavte, ako by ste vy chceli, aby s *vami* ľudia zaobchádzali.

Ako prvé by ste asi chceli, aby s vami zaobchádzali *spravodlivo*: nechceli by ste, aby o vás ľudia klamali alebo aby vás krivo alebo ostro odsudzovali. Je to tak?

Pravdepodobne by ste chceli, aby boli vaši priatelia a spoločníci *lojálni*: nechceli by ste, aby vás zradili.

Mohli by ste chcieť, aby s vami zaobchádzali *férov*o, nie aby vás zavádzali a klamali.

Chceli by ste, aby boli ľudia v jednaní s vami *pocív*í. Chceli by ste, aby k vám boli *čestní* a aby vás nepodvádzali. Správne?

Možno by ste chceli, aby s vami zaobchádzali *láskavo* a nie kruto.

Asi by ste chceli, aby ľudia brali *ohľad* na vaše práva a pocity.

Keby ste boli strápený, možno by ste chceli, aby s vami druhí *súcitili*.

Pravdepodobne by ste chceli, aby sa druhí *ovládali*, namiesto toho, aby vás zvozili, však?

Keby ste mali nejaké nedostatky alebo slabé miesta a keby ste urobili chybu, asi by ste chceli, aby boli *tolerantní*, nie kritickí.

Boli by ste radšej, keby ľudia *odpúšťali* namiesto toho, aby si vás podávali a trestali. Je to tak?

Možno by ste chceli, aby k vám boli ľudia *štedr*í, nie aby boli skúpi alebo lakomí.

Možno túžite po tom, aby *vo vás* druhí *verili*, nie aby vás vo všetkom podozrievali.

Pravdepodobne by ste uprednostnili *rešpekt* pred urážkami.

Možno by ste chceli, aby k vám boli ostatní *zdvorilí* a zaobchádzali s vami *dôstojne*. Správne?

Asi by sa vám páčilo, keby vás ľudia *obdivovali*.

Keby ste pre druhých niečo urobili, asi by ste chceli, aby vám za to boli *vďační*. Je to tak?

Pravdepodobne by ste chceli, aby k vám boli ostatní *priateľskí*.

Od niektorých by ste asi chceli *lásku*.

A predovšetkým by ste nechceli, aby tieto veci ľudia len predstierali. Chceli by ste, aby sa vo svojich postojoch nijako nepretvarovali a aby konali s *integritou*.

Asi by vám zišli na um aj ďalšie. A sú tu taktiež zásady tejto knihy. Ale vyššie uvedeným sme si vypracovali súhrn *cností*.

Vidieť, že život človeka by mohol prebiehať veľmi príjemne, keby s ním ľudia v jeho okolí takto bežne zaobchádzali, si nevyžaduje žiadnu veľkú predstavivosť. A je nepravdepodobné, že by voči ľuďom, ktorí by s ním takto zaobchádzali, cítil veľký odpor.

V medziľudských vzťahoch funguje zaujímavý fenomén⁴⁴. Keď jeden na druhého kričí, druhý má nutkanie kričať späť. S človekom sa zaobchádza skoro tak isto, ako on zaobchádza s ostatnými. Človek vlastne ukazuje príklad toho, ako by sa malo zaobchádzať s ním. A je zlý na B, B je teda zlý na A. A je priateľský k B, B je teda priateľský k A. Som si istý, že ste tento mechanizmus už mnohokrát pozorovali. Peter nenávidí všetky ženy a ženy majú sklón nenávidieť jeho. Karol je na každého hrubý,

44. fenomén: pozorovateľný fakt alebo jav.

druhí majú teda tendenciu byť hrubí k nemu. A keď sa to neodvážia robiť otvorene, je pravdepodobné, že v sebe pestujú skrytý impulz byť k nemu veľmi hrubí, len čo sa naskytne príležitosť.

V nereálnom svete fantázie a vo filmoch človek vidí zdvorilých ničomníkov s neuveriteľne zdatnými gangmi a osamelých hrdinov, ktorí sú totálni hulváti⁴⁵. Skutočný život takýto nie je: praví ničomníci sú obyčajne veľmi hrubí ľudia a ich prisluhovači ešte horší. Napoleona a Hitlera zrádzali ich vlastní ľudia na každom kroku. Praví hrdinovia sú tí najpokojnejšie hovoriaci ľudia, akých ste kedy stretli, a sú k svojim priateľom veľmi zdvorilí.

Keď má človek to šťastie stretnúť sa a hovoriť s mužmi a ženami, ktorí sú na špici vo svojich profesiách, často s prekvapením pozoruje, že patria k tým najpríjemnejším ľuďom, akých kedy stretol. To je jeden z dôvodov, prečo sú na špici: väčšina z nich sa snaží zaobchádzať s druhými dobre. A ľudia v ich okolí na to reagujú a majú sklon s nimi zaobchádzať rovnako dobre a dokonca im prepáčia zopár slabostí.

Dobre: človek si teda môže sám pre seba urobiť predstavu o tom, čo sú ľudské cnosti už len tým, že si ujasní, ako by on sám chcel, aby s ním druhí zaobchádzali. A tým sa odstránia – myslím, že s tým budete súhlasiť – všetky zmätky ohľadom toho, čo je skutočne „dobré správanie“. Je to niečo veľmi vzdialené od pasivity či tichého sedenia s rukami založenými v lone. „Byť dobrý“ môže byť veľmi živá a mocná sila.

V neutešenej, odmeranej vážnosti nájdeme len málo radosti. Niektorí starí ľudia vytvorili zdanie, že byť cnostný

45. hulvát: človek s hrubými, nevhodnými spôsobmi a nízkou kultúrou.

si vyžadovalo pochmúrny a ťaživý život a mali sklon naznačovať, že každé potešenie vychádza z nemorálnosti: nič nie je vzdialenejšie od pravdy. Radosť a potešenie *nevychádzajú* z nemorálky! Práve naopak! Potešenie a radosť sa rodia len v čestných srdciach: nemorálni ľudia vedú neuveriteľne tragický život plný utrpenia a bolesti. Ľudské cnosti majú málo čo do činenia so zachmúrenosťou. Sú svetlou stránkou života ako takého.

Čo myslíte, že by sa stalo, keby sa človek snažil s ľuďmi vo svojom okolí zaobchádzať

*spravodlivo,
lojálne,
férovo,
poctivo,
čestne,
láskavo,
ohľaduplne,
súcitne,
ovládal by sa,
bol by tolerantný,
odpúšťal by,
bol by štedrý,
dôveryhodný,
rešpektujúci,
zdvorilý,
zaobchádzal by s nimi dôstojne,
obdivoval ich,
bol by priateľský,
milujúci
a robil by to s integritou?*

Možno by to chvíľku trvalo, ale nemyslíte si, že by sa následne mnohí ľudia začali snažiť zaobchádzať s druhými práve takto?

Dokonca aj keď pripustíme príležitostné výpadky – správy, z ktorých človek zostane celý bez seba, zlodej, ktorého musíte udrieť po hlave, hlupák, ktorý ide pomaly v rýchlom jazdnom pruhu, keď sa tak ponáhľate do práce – malo by byť pomerne jasné, že človek by sa pozdvihol na vyššiu úroveň medziľudských vzťahov. Potenciál prežitia človeka by podstatne vzrástol. A človek by žil určite šťastnejšie.

Človek *môže* ovplyvňovať správanie ľudí vo svojom okolí. Pokiaľ to ešte nerobíte, môžete si to uľahčiť už len tým, že si každý deň zvolíte jednu cnosť a v danom dni sa na ňu sústredíte. Takto sa nakoniec dopracujete k všetkým týmto cnostiam.

Okrem toho, že to prinesie úžitok vám, priložíte ruku k zahájeniu novej éry medziľudských vzťahov bez ohľadu na to, v akej malej miere.

Kruhy z kameňa vhodeného do jazera sa môžu dotknúť i najvzdialenejšieho brehu.

*Cesta ku šťastiu bude oveľa
žiarivejšia, keď bude človek
používať zásadu „Snažte sa
zaobchádzať s ľuďmi tak, ako by
ste chceli, aby zaobchádzali oni s vami.“*

21. PREKVITAJTE⁴⁶ A PROSPERUJTE.⁴⁷

*D*ruhí ľudia sa niekedy snažia utláčať človeka, ničiť jeho nádeje, sny, jeho budúcnosť a jeho samotného.

Ten, kto má voči druhým zlé zámery, sa môže pokúšať spôsobiť ich úpadok posmechom a mnohými inými prostriedkami.

Snahy zlepšiť sa a byť v živote šťastnejší, sa môžu stať z akýchkoľvek dôvodov terčom útokov.

Niekedy je nevyhnutné zvládnuť ich priamo. Ale existuje dlhodobá obrana, ktorá zriedkakedy zlyhá.

Čo presne sa snažia takíto ľudia robiť? Snažia sa človeka dostať dole.

Musia trpieť nejakou predstavou, že ten druhý by bol pre nich istým spôsobom hrozbou, keby sa stal úspešným a dôležitým. Snažia sa teda rôznymi spôsobmi potláčať jeho talent a schopnosti.

Niektorí šialenci majú dokonca všeobecný úmysel, ktorý vyzerá takto: „Keď bude A úspešnejší, mohol by ma ohroziť; preto musím urobiť všetko čo je v mojich silách, aby bol A menej úspešný.“ Nezdá sa, že by im niekedy napadlo, že z A si tým môžu urobiť nepriateľa, aj keď ním pôvodne nebol. Dá sa povedať, že toto je pre nich takmer istá cesta do problémov. Sú ľudia, ktorí to robia len kvôli nejakému predsudku alebo preto, že „niekoho nemajú radi“.

46. **prekvitať**: byť v stave aktivity a produkcie; rozširovať svoj vplyv; byť veľmi úspešný; stav, keď sa niečomu alebo niekomu očividne darí.

47. **prosperovať**: dosahovať hospodársky úspech, mať úspech v tom, čo človek robí.

Ale nech už sa to snažia urobiť akokoľvek, ich skutočným cieľom je obmedziť rozvoj svojho terča a spôsobiť, aby v živote zlyhal.

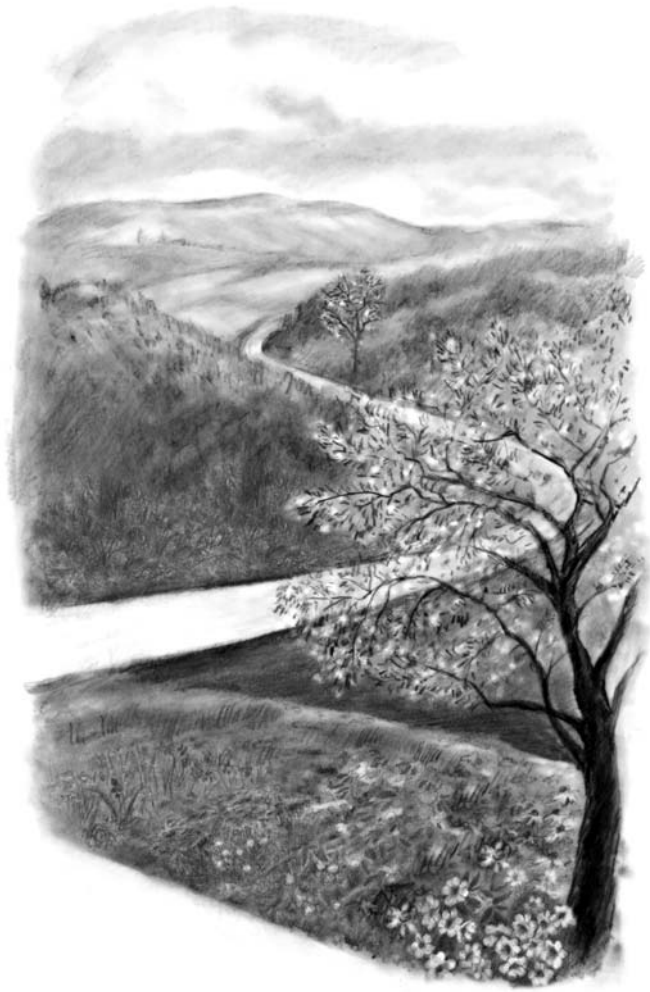
Jedinou šancou, ako sa s takýmito ľuďmi a situáciami vysporiadať a spôsobiť, že nakoniec podľahnú, je: prekvitať a prosperovať.

Ach áno, je pravda, že títo ľudia sa môžu rozzúriť a začať útočiť ešte tvrdšie, keď zbadajú, že niekto zlepšil svoj život. Vtedy ich treba zvládnuť, pokiaľ je to nevyhnutné, ale neprestávajú prekvitať a prosperovať, pretože oni chcú práve to, aby ste neprevitali a neprosperovali.

Keď budete stále viac prekvitať a prosperovať, oni upadnú do apatie; je možné, že to úplne vzdajú.

Ak má človek v živote hodnotné ciele, ak bude pri ich dosahovaní používať zásady z tejto knihy a ak bude prekvitať a prosperovať, určite skončí ako víťaz. A dúfajme, že bez pokrivenia jediného vlásku na hlave.

*A toto je moje pranie pre vás:
prekvitajte a prosperujte!*

EPILOG

Šťastie spočíva v zapájaní sa do hodnotných aktivít. Ale existuje len jediný človek, ktorý môže s istotou povedať, čo vás urobí šťastným: vy.

Zásady uvedené v tejto knihe sú v skutočnosti krajnice cesty: ak ich porušíte, ste ako vodič, ktorý za ne zašiel – výsledkom môže byť zničenie daného okamihu, vzťahu, života.

Len vy môžete povedať, kam táto cesta vedie, pretože vy si vytyčujete ciele na najbližšiu hodinu, pre váš vzťah či úsek života.

Človek si môže niekedy pripadať ako list vo víre vetra, ktorý ho ženie cez špinavú ulicu, či ako zrnko piesku, ktoré niekde uviazlo. Ale nikto nepovedal, že život je niečo pokojné a usporiadané: nie je. Človek nie je ani odviaty list, ani zrnko piesku – každý si môže do väčšej či menšej miery nakresliť svoju vlastnú cestu a kráčať po nej.

Človek môže mať niekedy pocit, že veci zašli tak ďaleko, že je príliš neskoro, aby s nimi niečo robil a že jeho doterajšia cesta je tak zamotaná, že nemá žiadnu šancu vytýčiť si akúkoľvek budúcu cestu, ktorá by bola iná: na vašej ceste vždy existuje bod, v ktorom si môžete nakresliť novú. A snažiť sa po nej kráčať. Neexistuje žiaden živý človek, ktorý by nemohol začať odznova.

Bez najmenšieho strachu z protirečení sa dá povedať, že druhí sa človeku možno budú vysmievať a pokúšať sa ho rôznymi prostriedkami vytlačiť na krajnicu a že sa ho budú rôznymi spôsobmi pokúšať zvieŕť k nemorálnemu životu: všetci títo ľudia to robia len preto, aby dosiahli

svoje vlastné ciele, a keď im človek venuje pozornosť, skončí tragicky a v smútku.

Samozrejme, že keď sa budete snažiť túto knihu používať a privádzať ostatných k tomu, aby ju používali, občas utrpíte prehry. Človek by sa z nich mal jednoducho poučiť a pokračovať. Kto povedal, že táto cesta nemá žiadne nerovnosti?

Ale aj napriek tomu po nej môžete kráčať: môžete spadnúť, ale to neznamená, že nemôžete znova vstať a ísť ďalej.

Ak sa udržíte medzi jej krajinami, nemôžete nábrať zlý smer. Právě vzrušenie, šťastie a radosť pochádzajú z iných prameňov než zo zničených životov.

Ak budete schopný priviesť aj ostatných k tomu, aby kráčali touto cestou, vy sami budete dostatočne slobodný na to, aby ste mali šancu objaviť, čo je to skutočné šťastie.

*Cesta ku šťastiu je diaľnica pre tých,
ktorí vedia, kde sú jej krajnice.*

Vy ste vodič.

Šťastnú cestu!

*Jediné čo musíte urobiť, je
nechať Cestu ku šťastiu prúdiť do
spoločnosti. Ako jemný olej rozptýlený
po rozlúrenom mori, bude pokoj
prúdiť ďalej a ďalej.*

Správanie a konanie ostatných
ovplyvňujú vaše vlastné prežitie.

Cesta ku šťastiu zahŕňa pomoc
vaším známym a priateľom.

Začnite s vašimi blízkymi priateľmi
a známymi, ktorí ovplyvňujú vaše prežitie.

Dajte im *Cestu ku šťastiu*
a niekoľko ďalších výtlačkov, aby
tiež mohli ďalej a ďalej šíriť pokoj.

Táto malá brožúrka je
k dispozícii v počte 12 ks.

Túto knihu si môžete tiež zaobstarať v tvrdej
väzbe a špeciálnom darčekom vydaní.

Existujú špeciálne zľavy pre školy,
občianske skupiny, vládne organizácie
a podniky, ako aj ďalšie programy pre jednotlivcov
a skupiny, ktoré si môžu dať urobiť dotlač tejto
knihy pre širokú distribúciu.

Pre viac informácií kontaktujte:
The Way to Happiness Foundation:
www.thewaytohappiness.org